



МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
РЕГИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА ПОДКРЕПА НА ПРОЦЕСА
НА ПРИОБИЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ

3400 Монтана, ул. Неофит Бозвели №22А тел.: 096/306 219 факс: 096/ 306 219
e-mail: rcpiovdusop_mont@abv.bg <http://www.rc-montana.com>

ДОКЛАД – АНАЛИЗ

ЗА ДЕЙНОСТТА НА РЕГИОНАЛНИЯ ЦЕНТЪР ЗА ПОДКРЕПА НА ПРОЦЕСА НА ПРИОБИЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ОБЛАСТ МОНТАНА ПРЕЗ УЧЕБНАТА 2017/2018Г.

I. МАТЕРИАЛНА БАЗА

С оглед осигуряване на дейностите по планиране, организиране и реализиране на качествен образователно-възпитателен и рехабилитационен процес е необходимо материално-техническо осигуряване в съответствие с новите изисквания на Европейската общност.

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – област Монтана разполага с осем помещения в Административната сграда – Дирекция, Учителска стая, Конферентна зала, Деловодство, Логопедичен и Психологичен кабинет, Сензо – моторна зала, зала за Ерготерапия, Клуб по интереси. Същият е оборудван с учебно – технически средства, дидактически материали и пособия, Монтесори материали, тест на Векслер, мултимедийни дискове, компютърни конфигурации, лаптопи, многофункционални устройства, Брайлова машина, шило и брайлова плочка за децата с нарушено зрение, говоряща програма „Гергана”, брайлови геометрични прибори, материали за развитие на тактилността на децата, дървени играчки „Дидактик”, бели бастуни за ориентиране и мобилност на децата с нарушено зрение, FM системи за децата с нарушен слух и др.

Всички ресурсни кабинети в общообразователните училища разполагат с компютърни конфигурации, лаптопи, дидактични материали, мултифункционални копирни устройства, мултимедийни дискове с обучителни програми.

ДГ №12 „Звънче”- гр. Лом, ДГ №10„Детелина”- гр. Монтана,ДГ „Звездица”- с. Лехчево и ДГ„Звънче”- гр. Берковица разполагат със специално оборудвани ресурсни кабинети за работа с деца със специални образователни потребности в детската градина. В останалите детски градини се използват методични кабинети, които са оборудвани с необходимите дидактични материали за работа.

В съответствие с изискванията на нормативната уредба в област Монтана е изградена достъпна архитектурна среда в 10 общообразователни училища, 2 професионални гимназии, 1 профилирана гимназия, 4 детски градини и 2 ЦСОП, в които се обучават деца и ученици със специални образователни потребности:

- III ОУ „Д-р Петър Берон” – гр.Монтана - изградени са две рампи за достъп до голяма и малка сграда за деца с двигателни увреждания и приспособени санитарни възли на първите етажи в двата корпуса на училището;

- IV ОУ „Иван Вазов” – гр. Монтана - две рампи и два санитарни възела за деца, закупени и монтирани две пейки до класните стаи на децата с церебрална пареза, с цел създаване на условия за пълноценно общуване през междучасията; осигурена е класна стая на I етаж, с цел по-лесен достъп на деца с двигателни увреждания;

- V СУ „Христо Ботев” – гр. Монтана - към училището има изградена рампа, санитарен възел, пригоден за достъп на хора с увреждания;

- VI СУ „Отец Паисий” – гр.Монтана - създадена е на централния вход на училището достъпна архитектурна среда, позволяваща придвижването с инвалидни колички - рампа; на първия етаж в централен корпус е изграден санитарен възел, подходящ и достъпен за ученици с увреждания на двигателния апарат; изградено е сервизно помещение за трудноподвижни ученици;

- I ОУ „Н. Й. Вапцаров” – гр.Берковица - рампа и санитарни възли за инвалиди;

- II ОУ „Христо Смирненски” – гр. Берковица - изградени са 4 подстъпа - към сградата на 1. клас, основния корпус на училището, физкултурния салон и ученическият стол. Подстъпите са снабдени с устойчиви, здраво поставени метални перила;

- III ОУ Иван Вазов” - гр. Берковица - пригодени са санитарни възли за деца с двигателни проблеми;

- Профилирана гимназия „ Д-р Иван Панов” – гр.Берковица - изградена е рампа за инвалидни колички с достъп до първи етаж на сградата и санитарен възел за инвалиди;

- СУ „Иван Вазов” – гр. Вършец - разполага с изградена платформа за инвалиди, подстъпи до входовете, рампи за инвалиди, ученически санитарен възел за инвалиди, аудиосистема за озвучаване на деца със слухови проблеми;

- СУ „Д-р Петър Берон” – с. Якимово – изградени са рампа и санитарен възел за лица с увреждания;
 - ОУ „П. Парчевич” – гр. Чипровци – изградена е вътрешна рампа с помощен парапет с достъп до 1-ви етаж;
 - ДГ № 6 „Слънце” - гр. Монтана - разполага със санитарен възел и асансьор за хора с увреждания;
 - ДГ №10 „Детелина”- гр. Монтана– изградена е рампа;
 - ДГ №11 „ Изгрев“-гр. Монтана - изградена е рампа;
 - ДГ №9 „ Светулка“-гр. Лом - изградена е рампа;
 - ЦСОП „Д-р Петър Берон”– гр. Лом - на входа на центъра и на столовата за хранене са изградени рампи за инвалидни колички, изграден е санитарен възел за хора с увреждания и училищен автобус с рампа за колички;
 - ЦСОП „Христо Ботев” - гр. Берковица - изградени са рампи за инвалидни колички, за достъп до всички сгради, приспособени са санитарни възли за лица с увреждания, обезопасени стълби, училищен автобус с рампа за инвалидни колички;
- Изградена е достъпна архитектурна среда в две професионални гимназии, в които не се обучават ученици със СОП:
- ПГСАГ „Проф. д-р Стефан Стефанов” – Монтана (държавна професионална гимназия, в която не се обучават ученици със СОП) - изградена е бетонова пътека за достъп и рампа за достъп на лица с увреждания. Бетоновата пътека е изградена върху основа от трошен камък. Настилката е армирана и е ограничена с градински бордюри. Рампата за достъп е от стоманобетон с грапава повърхност за предотвратяване на хлъзгането, има метален парапет с ръкохватка;
 - ПГТЕ „Христо Ботев” - Монтана (държавна професионална гимназия, в която не се обучават ученици със СОП) - осигурена е достъпна архитектурна среда чрез обособена рампа на един от входовете на Гимназията и адаптирано санитарно помещение за лица с увреждания.

В 15 от общообразователните училища все още няма обособени (самостоятелни) ресурсни кабинети за ресурсните учители и логопедите. В тези училища за индивидуална работа с учениците се използват свободни класни стаи, методични кабинети или други. Това създава допълнителна трудност или неудобство на преподавателския състав при организацията за работа. В останалите общообразователни училища на територията на област Монтана са създадени и оборудвани ресурсни кабинети с компютърни конфигурации, копирни устройства, преносими компютри и дидактични материали.

Липсата на достъпна архитектурна среда в някои детски градини и училища затруднява достъпа на децата и учениците с двигателни увреждания до класните стаи.

II. КАДРОВА ОСИГУРЕНОСТ

Регионален център – област Монтана реализира своята дейност чрез екип от висококвалифицирани специалисти в областта на специалната педагогика и психология, които със задълбочения си творчески опит и усета към нововъведенията спомагат за успешната социална интеграция на децата и учениците със специални образователни потребности в съвременното гражданско общество.

Осъществени правомощия на директора като работодател в обслужващото звено - отличия и наказания

Национални отличия на педагогическите специалисти през учебната 2017/2018г:

Главният ресурсен учител Даниела Венциславова Алексиева взе участие в Държавния прием на Президента на Република България по повод 24 май – Ден на българската просвета и култура и славянската писменост.

Старши учител, ресурсен Диана Йорданова получи награда на Департамента за информация и усъвършенстване на учители към СУ „Св. Климент Охридски” – гр. София за представена презентация на дейността на Образователен клуб „След 40-те минути” в I-во ОУ „Св. Св. Кирил и Методий” – гр. Монтана.

1. Брой специалисти по видове квалификация

Съгласно Списък-Образец 3 утвърдената численост на персонала за учебната 2017/2018 е **37 щатни бройки**. Екипът се състои от категория персонал с педагогически функции - **директор; заместник – директор; 1 главен учител, ресурсен; 11 старши учители, ресурсни; 8 учители, ресурсни; 4 логопеда; 1 рехабилитатор на слуха и говора; 1 старши учител на деца с нарушено зрение; 4 щатни бройки психолози и непедагогически персонал – 1 ерготерапевт; 1 главен счетоводител, 1 касиер – домакин- технически изпълнител, 1 шофьор, 1 чистач по ПМС 66 в Административен център Монтана.** /Таблица за кадрова осигуреност.

1.1. Брой специалисти, участващи в РЕПЛР

На основание чл. 190, ал.1 и ал.2 от ЗПУО, чл. 137 и чл. 138 от Наредба за приобщаващото образование, обн.ДВ, бр.89 от 11.11.2016г., със Заповед

№ РД-1/15.09.2017г. на Директора на РЦПППО – област Монтана бе сформиран РЕПЛР в следния състав:

Състав на РЕПЛР

Ръководител: Елена Костадинова Александрова – старши експерт по анализ на информацията в РУО – Монтана

Членове:

1. Румяна Иванова Димитрова – старши учител, ресурсен в РЦПППО – Монтана
2. Виолета Цветанова Георгиева – учител, ресурсен в РЦПППО – Монтана
3. Боряна Петрова Любенова – психолог в РЦПППО – Монтана
4. Антон Аспарухов Цифудин – психолог в РЦПППО – Монтана
5. Диана Стоянова Николова-Тодорова – логопед в РЦПППО – Монтана
6. Янита Цветанова Сейкова – логопед в РЦПППО – Монтана
7. Нели Петкова Вълкова – рехабилитатор на слуха и говора в РЦПППО – Монтана/ при необходимост /
8. Бисерка Костадинова Салтирова – старши учител на деца с нарушено зрение в РЦПППО – Монтана/ при необходимост /
9. Елена Николаева Илиева- Истаткова- ерготерапевт в РЦПППО- Монтана
10. Ели Стефчова Драгиева – старши начален учител в III ОУ „Д-р Петър Берон” – Монтана
11. Веселка Пенкова Ценова- старши учител в детска група в ДГ №10 ”Детелина” - Монтана
12. Александър Цветанов Александров – главен учител, специален педагог в ЦСОП „Д-р Петър Берон” – Лом
13. Мария Любомирова Костова – учител, специален педагог в ЦСОП „Христо Ботев” – Берковица
14. Галина Петрова – социален работник към Отдел „Закрила на детето”, Дирекция „Социално подпомагане” – Монтана / при необходимост /
15. Марина Цветкова Филипова– главен социален работник към Отдел „Закрила на детето”, Дирекция „Социално подпомагане” – Лом / при необходимост /
16. Цветелина Иванова Шейнова- социален работник към Отдел „Закрила на детето”, Дирекция „Социално подпомагане” – Берковица / при необходимост /.

Във връзка с писмо с изх. № РД-20-376/13.04.2018 г. на Началника на РУО-Монтана, със Заповед № РД-243/16.04.2018 г. на Директора на РЦПППО – Монтана е извършена промяна на Заповед № РД-1/15.09.2017г., с която е определен състава на РЕПЛР за учебната 2017/2018 г. От

ръководител на РЕПЛР е освободена Елена Костадинова Александрова – старши експерт по анализ на информацията в РУО-Монтана, на нейно място е определена госпожа Персияна Георгиева Петкова – старши експерт по предучилищно образование.

1.2. Брой специалисти, определени за предоставяне на ресурсно подпомагане по детски градини и училища в областта.

На територията на област Монтана приобщаващото образование се осъществява в **24** детски градини, **45** общообразователни училища и **2** ЦСОП. От тях **1** детска градина и **4** училища на територията на област Монтана до 31.12.2017 г. работеха по проект „Подкрепа за равен достъп и личностно развитие” на МОН, които след приключването на проекта си назначиха специалисти за осигуряване на допълнителна подкрепа в училищата.

През учебната година за предоставяне на ресурсно подпомагане от **РЦПППО – област Монтана** в детските градини и училища са определени следните педагогически специалисти:

- 11 - старши учители, ресурсни;
- 8 - учители, ресурсни;
- 4 - логопеди;
- 1 - рехабилитатор на слуха и говора;
- 1 - старши учител на деца с нарушено зрение;
- 4 - психолози

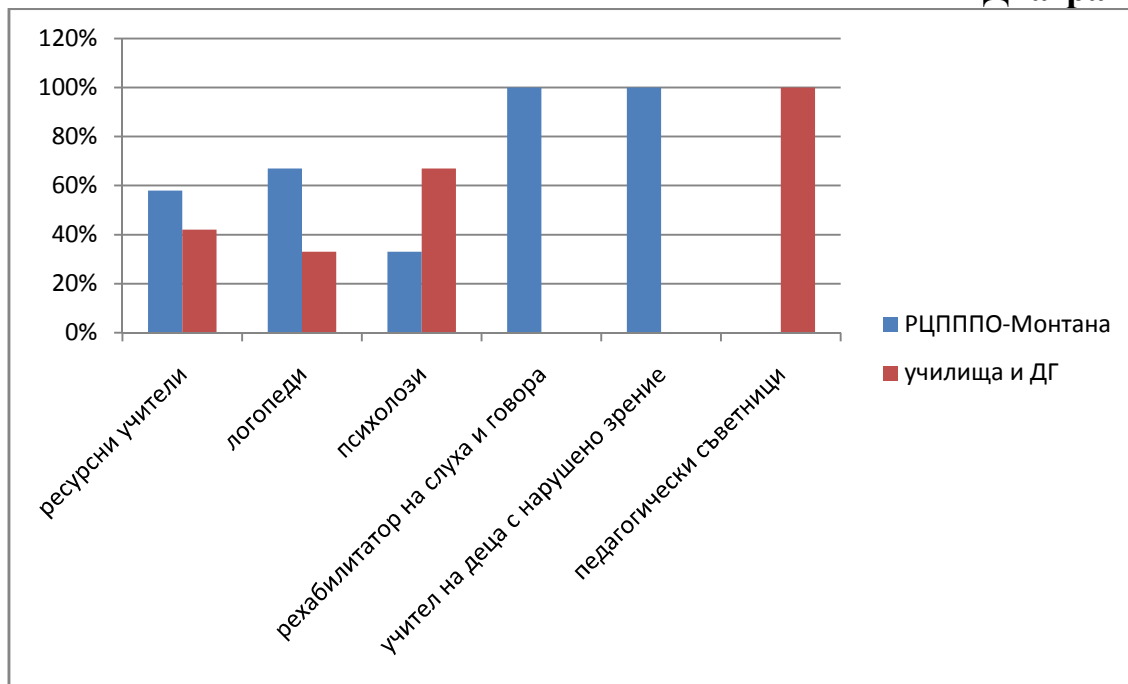
През учебната година за предоставяне на ресурсно подпомагане в **общообразователните училища и детски градини** на територията на област Монтана са назначени следните педагогически специалисти:

- 14 - учители, ресурсни;
- 2- логопеди;
- 8- психолози;
- 2 - педагогически съветника

Общият брой на педагогическите специалисти, които оказват допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности на територията на областта през учебната **2017/2018** година е показан в таблицата:

Институция	Ресурсни учители	Логопеди	Психолози	Рехабилитатори на слуха и говора	Учители на деца с нарушено зрение	Педагогически съветници
РЦПППО	19	4	4	1	1	0
Училища/ДГ	14	2	8	0	0	2

Диаграма 1



Изводи:

Данните показват, че по-голям процент от ресурсните учители и логопедиза предоставяне на допълнителна подкрепа осигуряват от Регионален център – област Монтана. Рехабилитаторна слуха и говора и учител на деца с нарушено зрение осигуряват единствено от Регионалния център и оказват допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със сензорни нарушения на територията на цялата област.

В общообразователните училища и детски градини назначените психолози и педагогически съветници съставляват по-голям процент.

1.3. Брой специалисти, участващи в РЕПЛР и определени за предоставяне на ресурсно подпомагане по детски градини и училища в областта.

През учебната година 1 старши учител ресурсен, 1 ресурсен учител, 2 логопеди и 2 психолози, участващи в състава на РЕПЛР предоставяха ресурсно подпомагане по детски градини и училища в областта по определен график. Същите изпълняваха и регламентираните дейности по чл. 190, ал. 1 и ал. 2 от ЗПУО.

III. АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА НА РЦПППО

1. Организационна дейност

На 15.09.2017г. РЦПППО – област Монтана откри учебната година, отбелязвайки единадесет години от своето създаване. На първия педагогически съвет се обсъдиха организационни въпроси, свързани с предстоящата учебна година, промените и предизвикателствата, които предстоят пред екипа на РЦПППО. Екипът към РЦПППО - Монтана се запозна подробно с принципите на приобщаващото образование и се обсъдиха промените в условията и реда за осигуряване на ресурсно подпомагане.

Бяха начертани перспективите и целите за работа на специалистите. На новопостъпилите колеги бяха дадени подробни указания, свързани с особеностите относно условията и реда на работа, проведен бе начален инструктаж. Бяха посочени личните отговорности спрямо длъжностната характеристика на специалистите. Маркирани бяха акцентите, свързани с основните ключови фактори, които играят важна роля за резултатната работа на ресурсния учител за развитие на детето/ученика със специални образователни потребности, за обучение и възпитание, адекватни на обществените и личните очаквания и потребности.

2. Дейност, свързана с оценката на индивидуалните потребности

(описва се проведеното оценяване на образователните потребности – период на оценяването на децата, формулировката на затрудненията на децата, статистика).

Методика и процедури на педагогическо оценяване от РЕПЛР.

Педагогическите специалисти от състава на РЕПЛР извършват оценка на индивидуални потребности на децата и учениците в съответната детска градина или училище, където:

1. Обсъждат с екипа за подкрепа за личностно развитие извършената оценка на образователните потребности на детето или ученика и се запознават с основанията за нейното извършване;

2. Запознават се с документите, във връзка с извършената оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика;

3. При необходимост провеждат събеседване с родителя/представителя на детето или лицето, което полага грижи за детето, и извършват наблюдение на детето или ученика със специални образователни потребности в естествената му среда;

4. Отправят препоръки към екипите за подкрепа за личностно развитие, във връзка с допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, в случай че направи предложение за одобряване на предоставянето.

В процеса на работа бяха използвани следните методики: методика за функционална оценка и работа с деца с умствена изостаналост и от аутистичния спектър на МОН, „Бине-Терман“, Тест на Уекслър, Тест на Лурия „Десет думи“. Тестове за класификация - „Четвъртият е излишен”,

моторика, концентрация, вербални тестове, рисувателни тестове /нарисувай човек, рисунка на дърво, прерисувай/. Най-използвани са картинните тестове - „Езиково разбиране, ”Елементарни понятия”, ”Познаване на цветове”, ”Назоваване на предмети”, ”История с картинки”, ”Аналогии по сходство”, ”Аналогии по теми”, ”Светът около нас в 68 картинки”, ”Разбиране на устна реч - Tokentest”. С картинните тестове се провокират умения за разказване и преразказване. Изследва се развитието на свързана реч (съставяне на изречения, умения за използване на съединителни съюзи, речников запас). Използват се и тестове за зрително-моторна координация и изследване формирането на понятия, тест за откриване на грешки – нелогичности - „Сбъркани картинки”, тестове за психомоторно развитие, представени от Весела Банова: наблюдение на пози и движения при двигателна дейност, рисуване на човешка фигура, къща, дърво, рисуване на графем, невербални тестове за подражания на движения (теста на Хед -подражания на движения "ръка-око-ухо"). В предучилищна възраст се използва играта като метод за диагностика - конструктивни игри, игри-пъзели, игри за вгнездяване. Тези игри се използват като тест за мускулен тонус и оценяване качеството на жеста, движението. Оценява се развитието на нервно-двигателния контрол на ръката, китката, пръстите и координацията ръка - око. При учениците от начална и средна степен се отчитат четивни и писмени умения.

При организация и провеждане на редовни заседания на РЕПЛР за насочване към специални училища за деца с нарушен слух и нарушено зрение, както и към центрове за специална образователна подкрепа се използва стандартизирана тестова методика за оценка на образователните потребности от членовете на РЕПЛР, попълват се карти за оценка и се изготвят протоколи от заседанията. Родителите се запознават с извършената оценка на образователните потребности на съответния ученик срещу подпис.

Обобщена информация за изготвени доклади, мотивирани становища, протоколи, карти за оценка от РЕПЛР, чек-листове и др.

Мобилните групи от състава на РЕПЛР са изготвили подробни и мотивирани доклади и становища за насочване на деца и ученици със специални образователни потребности към допълнителна подкрепа за личностно развитие в училища и детски градини след заявено желание на родител. Изготвени и класирани в класор са **53 доклада**относно извършена оценка на индивидуалните потребности на 59 деца и ученици. От тях **55 деца/ученици са с потвърдена оценка** за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие, **3** - насочени за изчерпване на наличните ресурси по **обща подкрепа**,осигурена от съответното учебно заведение /Богдан Александров Панов II клас, IV ОУ „Г. С. Раковски“ - Берковица, Григор Цветанов Величков II клас, I ОУ „Св. св. Кирил и

Методий“ - Монтана, Георги Цветанов Цветанов, ДГ „Слънчице” - с. Якимово/,1– с неизвършена оценка относно предоставяне на допълнителна подкрепа поради неспазване на процедурата съгласно нормативната уредба.

Изготвени са **мотивирани становища** от РЕПЛР относно:

➤ Промяна формата на обучение – по подадено заявление от родител и писмо с изх. № РД-11-283/19.12.2017г. на директора на I ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ - Монтана, вх. № 398/20.12.2017г. на РЦПППО - Монтана е извършена специализирана оценка на образователните потребности на ученика Илиян Цветанов Николаев V клас, I ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ - Монтана и е изготвено становище относно промяна формата на обучение от дневна в индивидуална.

➤ Преместване от ЦСОП в общообразователно училище и продължаване на образованието по индивидуален учебен план- по подадено заявление от родител с вх. №50/21.09.2017г. е изготвено мотивирано становище от мобилна група 1 от състава на РЕПЛР за Илиян Иванов Георгиев IV клас да продължи обучението си в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ - с. Габровница по индивидуален учебен план в индивидуална форма на обучение с подпомагане от ресурсен учител, психолог, логопед и при необходимост от др. специалисти.

➤ Продължаване на образованието по I степен на професионална квалификация – на основание писмо с вх. № РД-20-798/06.12.2017г. на Началника на РУО – Монтана, вх. 338/06.12.2017г. на РЦПППО - област Монтана и във връзка с изпълнение на процедура по чл.142 от Наредба за приобщаващото образование е изготвено мотивирано становище от мобилна група 2 от състава на РЕПЛР за Мартин Руменов Василев относно продължаване на образованието по I степен на професионална квалификация по професия „Работник в заведенията за хранене и развлечения“, специалност „Работник в производството на кулинарни изделия в заведенията за хранене и развлечения“, дневна форма на обучение в ПГХЗ „Дмитрий Иванович Менделеев“- Лом.

➤ В изпълнение на чл. 140, ал. 1 и чл. 142, ал. 1-3 от Наредба за приобщаващото образование, обн. ДВ, бр.86/27.10.2017г., Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности изготви **35 мотивирани становища** занасочване на съответните ученици в подходящ профил или специалност от професия, съобразен с държавния план-прием в област Монтана за учебната 2018/2019г., утвърден със Заповед №РД-05-164/29.03.2018г. на Началника на РУО-Монтана.От тях 14 ученици са насочени за продължаване на обучението си по I степен на професионална квалификация или част от професия, 21 ученици по профил и 7 ученици няма да продължат образованието си.

Членовете на РЕПЛР са направили преценка на индивидуалните потребности и възможности на всеки ученик, на личните интереси и

мотивацията им за продължаване на обучението в профили или специалности от професии. Направени са препоръки за изготвянето на индивидуалния учебен план, за адаптирането на учебната среда и за подходящата форма на обучение на конкретния ученик. Мотивираните станoviща са съобразени с индивидуалните потребности и здравословното състояние на учениците. Взето е под внимание в определени случаи и мнението на родителя/настойника на ученика за насочване в най-близкото учебно заведение.

През учебната 2018/2019 г. няма да продължат обучението си 7 ученици със СОП, по следните причини:

- по здравословни причини – **1 ученик**;
- заминали за чужбина – **2 ученици**;
- липсва информация за **1 ученик**, който не е открит в училище и на посочения домашен адрес. Същият не е консултиран от РЕПЛР;
- навършили 16 годишна възраст – **3 ученици**.

Подлежащи на задължително обучение до 16 годишна възраст отпадащите са 3 ученици. Не са подлежащи на задължително обучение отпадащите т.е. над 16 годишна възраст – 4 ученици.

Четири ученици, от които 2 ученици от ШОУ „Иван Вазов“, гр. Берковица и 2 ученици от СУ „Отец Паисий“ – гр. Лом са преминали по общообразователен учебен план за учебната 2018/2019г. по преценка на Екипите за подкрепа за личностно развитие. Същите са постигнали ДОС за учебно съдържание по учебните предмети в VII клас и са с преустановено предоставяне на допълнителната подкрепа (Писмо с изх. № РД-10-167/24.04.2018г. и писмо с изх. №РД-10-168/24.04.2018г. на Директора на Ш ОУ „Иван Вазов“-гр. Берковица). Учениците ще получат свидетелство за завършено основно образование.

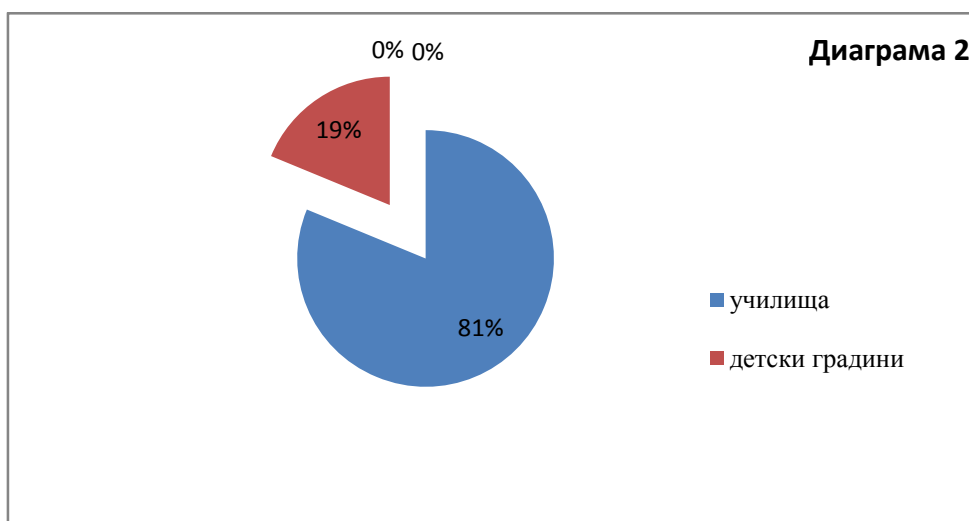
2.1.Извършени дейности за одобрение на оценка по чл. 190, ал. 3, т. 1 от ЗПУО и чл. 135 от Наредбата за приобщаващото образование:

Въз основа на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 1 от ЗПУО е извършена **оценка на 32 нови случая**. Изготвени са мотивирани доклади и чек-листове за осъществена комуникация с родители или настойници, директори, заместник-директори и учители.

За 1 ученик Мирослав Кирилов Миронов – V класв СУ „Отец Паисий“ – гр. Лом е отложено за началото на следващата учебна 2018/2019 година одобряване/неодобряване на оценка на индивидуални потребности и необходимост от предоставяне на допълнителна подкрепа по чл. 187, ал. 1, т. 5 от ЗПУО, тъй като бащата не се е явил за необходимото събеседване

с родител, поради заминаване в Англия и ще се върне през септември тази година. Майката не проявява интерес и грижи за сина си от ранна детска възраст. Не поддържа контакт с останалите членове на семейството. Мобилна група № 2 не може да формира предложение до Директора на РЦПППО – Монтана относно одобряване или неодобряване предоставянето на допълнителна подкрепа, тъй като не е имала възможността да се запознае с мнението, желанието и съгласието на родителя. Процедурата ще бъде подновена при осигуряване присъствие на бащата за събеседване с представители от РЕПЛР или при наличен документ, деклариращ правата на бабата да представлява интересите на ученика пред съответните институции.

Област	Вид учебно заведение	Брой учебни заведения	Брой деца/ученици	Обща подкрепа	Допълнителна подкрепа
Монтана	ДГ	6	6	0	6
	Училища	25	26	2	24
ОБЩО:		31	32	2	30



Изводи:

По чл.190, ал. 3, т. 1 от ЗПУО е извършена оценка на 32 нови случаи. От диаграмите е видно, че от общият брой извършени оценки 19% са в ДГ, 81% в общообразователните училища. От тях за допълнителна подкрепа в ДГ са насочени 100% от децата. В училищата 8% от учениците са насочени за обща подкрепа и 92% от учениците за допълнителна подкрепа.

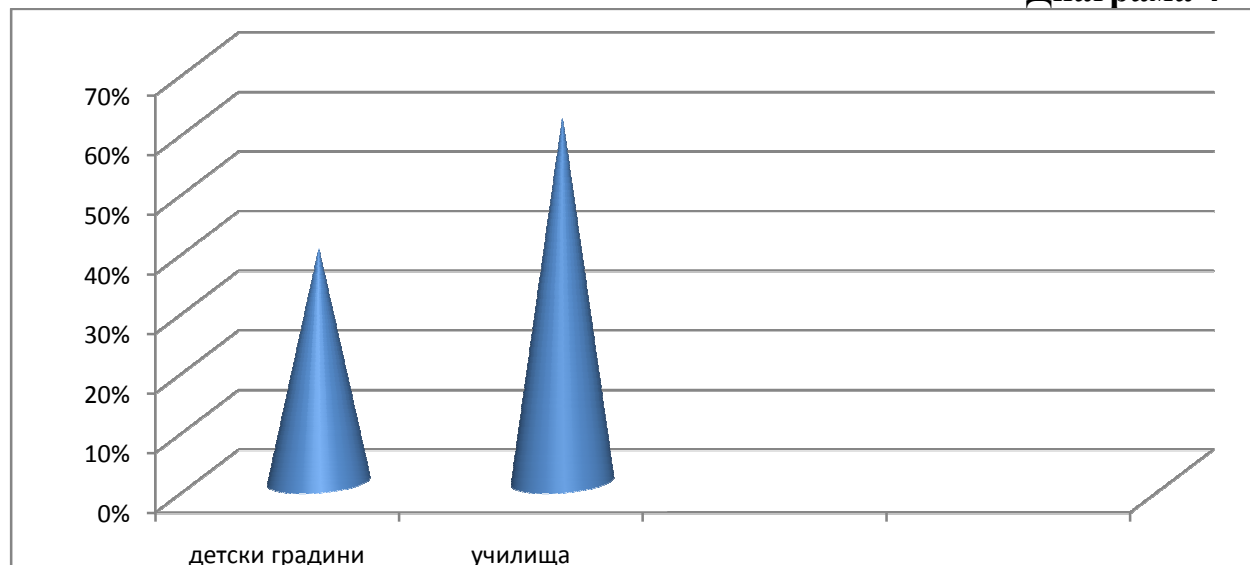
Данните показват, че по - голям процент от децата /учениците имат нужда от оказване на допълнителна подкрепа за личностно развитие.

2.2.Извършена оценка по чл. 190, ал. 3, т. 2 от ЗПУО и чл. 136 от Наредбата за приобщаващото образование:

Въз основа на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 2 от ЗПУО (извършване на **оценка на индивидуални образователни потребности** от РЕПЛР в случаите, когато е невъзможно да се сформира екип по чл. 188) са извършени оценки от РЕПЛР **23 на брой деца и ученици**: III ОУ „Иван Вазов“- Берковица, II ОУ „Иван Вазов“- Вълчедръм, ДГ №7 „Приказен свят“- Монтана, ДГ „Зора“- Мърчево, ДГ „Малина“- Берковица, I ОУ „Н.Й.Вапцаров“- Берковица, НУ „В. Левски“- Вършец, СУ „Хр. Ботев“- Брусарци, ДГ „Слънчице“- Якимово, ДГ №1 „Щастливо Детство“- Монтана, ДГ „Слънце“- гр. Вършец, V СУ „Хр. Ботев“- гр. Монтана, ДГ №8 „Пролет“- гр. Монтана, филиал с. Габровница.

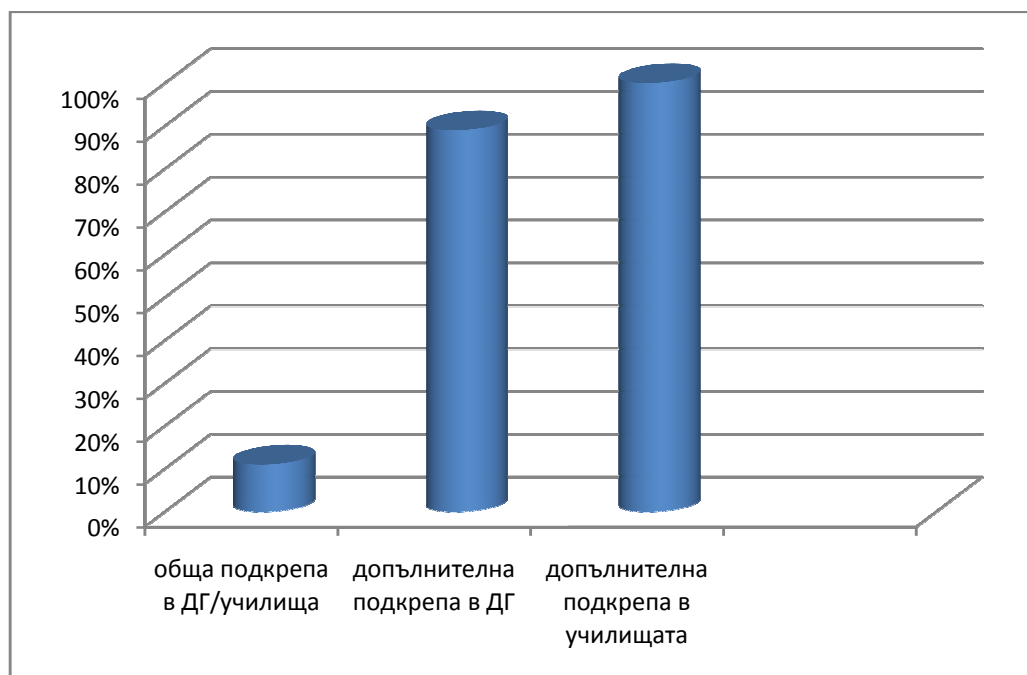
Област	Вид учебно заведение	Брой учебни заведения	Брой деца/ученици	Обща подкрепа	Допълнителна подкрепа
Монтана	ДГ	7	9	1	8
	Училища	8	14	0	14
ОБЩО:		15	23	1	22

Диаграма 4



Изводи:

По чл.190, ал. 3 , т.2 от ЗПУО е извършена оценка на 23 нови случая. От диаграмата е видно, че от общият брой извършени оценки 39% са в ДГ и 61% в общеобразователните училища.

Диаграма 5**Изводи:**

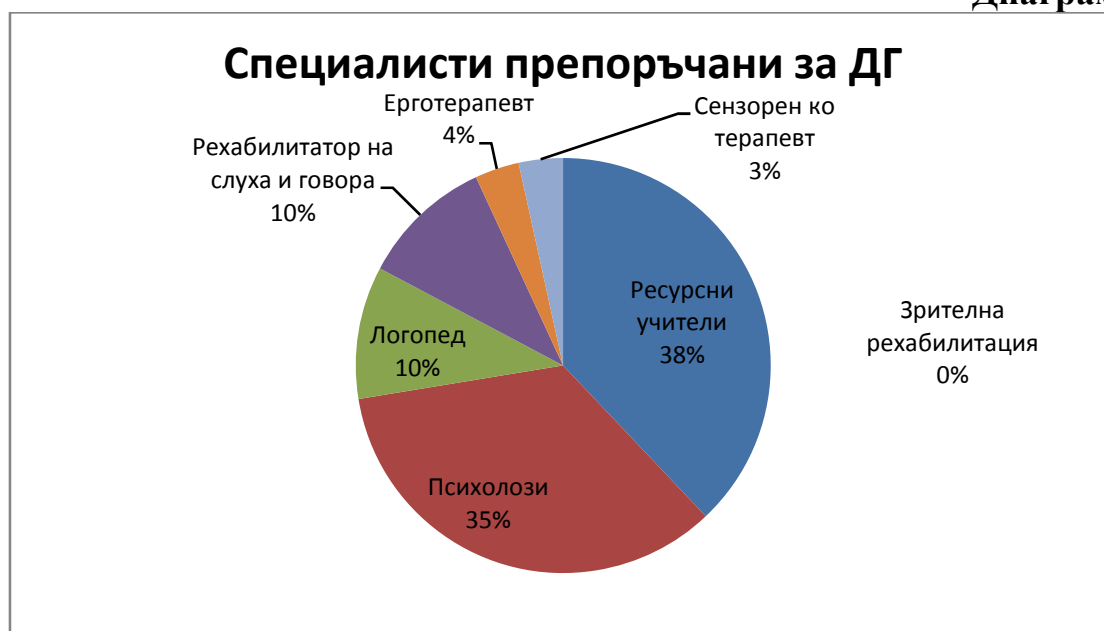
В ДГ за обща подкрепа са насочени 11% , а за допълнителна подкрепа 89%. В училищата 100% са насочени за допълнителна подкрепа.

Посочените данни показват, че по - голям процент от децата /учениците имат нужда от оказване на допълнителна подкрепа за личностно развитие.

При направена оценка въз основа на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 1 и т. 2 от ЗПУО, РЕПЛР към РЦПППО – Монтана е препоръчал за децата и учениците, получаващи допълнителна подкрепа работа със следните специалисти:

Учебно заведение	Ресурсен учител	Психолог	Логопед	Рехабилитатор на слуха и говора	Зрителна рехабилитация	Ерготерапевт	ко Сензорен терапевт
ДГ	11	10	3	3	-	1	1
Училища	33	32	23	1	4	1	-

Диаграма 6



Диаграма 7



Изводи:

При направена оценка на потребностите на деца и ученици със СОП от областта, съгласно чл. 190, ал. 3, т. 1 и т. 2 от ЗПУО, за реализирането на допълнителна подкрепа в училищата преобладаващ е дялът на ресурсните учители, психолозите и логопедите. В детските градини на област Монтана преобладаващ е дялът на препоръчаните от РЕПЛР – ресурсни учители и психолози. Като цяло необходимостта от специалисти проличава в по-горе отразените диаграми, от които е и видно, че освен основните специалисти-ресурсни учители, психолози и логопеди, е

налична необходимост и от зрителен терапевт, рехабилитатор на слуха и говора, ерготерапевт и сензорен ко-терапевт.

2.3.Извършена оценка по чл. 190, ал. 3, т. 3 от ЗПУО и чл. 137 от Наредбата за приобщаващото образование:

Въз основа на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 3 от ЗПУО (повторна оценка на индивидуални потребности при несъгласие на родител) – няма подадени заявления за повторна оценка през учебната 2017/2018г.

2.4.Извършена оценка по чл. 190, ал. 3, т. 4 от ЗПУО и чл. 138 от Наредбата за приобщаващото образование:

През учебната 2017/2018г. на територията на област Монтана учениците с умерена и тежка умствена изостаналост и множество увреждания са записани в образователните училища, но се обучават в изнесени групи/паралелки в два центъра за специална образователна подкрепа ЦСОП „Христо Ботев” – Берковица и ЦСОП „Д-р Петър Берон” – Лом, в които се осъществява консултативна, диагностична, корекционно-възпитателна, лечебно-възстановителна, рехабилитационна и профилактична дейности, насочени към коригиране и компенсиране на съответните увреждания и нарушения и стимулиране развитието на учениците.

Изготвено е предложениеот мобилна група 1 от състава на РЕПЛР за разпределението на учениците с множество увреждания в изнесени паралелки/групи към Център за специална образователна подкрепа „Д-р Петър Берон“ - Лом и Център за специална образователна подкрепа „Христо Ботев“- Берковица, както и в социални услуги в общността - ЦНСТДМУ-Монтана и КЗСУ „Св. Мина“ - Монтана. На база на направеното предложение директорът на РЦПППО-Монтана е изготвил предложение до Началника на РУО-Монтана с копие до кмета на община Монтана.

През учебната 2017/2018г. в изнесени групи/паралелки на ЦСОП на територията на областта се обучават **62** ученици, разпределени, както следва:

- ЦСОП „Д-р Петър Берон” - гр. Лом **37** ученици от I до X клас
- ЦСОП „Христо Ботев” - гр. Берковица - **25** ученици от I до X клас

Педагогическите специалисти, които оказват допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности в ЦСОП през учебната година са:

- 16- учители, ресурсни;
- 2 - логопеди;
- 2 - психолози;

В центровете за специална образователна подкрепа се осигуряват адекватни на спецификата на здравословното състояние на децата грижи, съобразени с индивидуалните им потребности и възможности, осигурява се подкрепа за развиване на полезни умения за справяне с дейности от ежедневието, ориентиране и мобилност, зрително подпомагане, рефлексотерапия, музикотерапия, тактилно творчество, арт-терапия и други педагогически форми и методи на корекционно въздействие.

Изготвено е мотивирано становище от мобилна група 1 към РЕПЛР по подадени заявления от родители в началото на учебната година за продължаване на обучението на ученици със СОП и множество увреждания в ЦСОП „Хр. Ботев“- Берковица по I степен на професионална квалификация по професия „Работник в заведенията за хранене и развлечения“, специалност „Работник в производството на кулинарни изделия в заведенията за хранене и развлечения“- **4 ученици** / Методи Катеv Методиев, Людмил Ангелинов Маринов, Александър Ивайлов Кошарски и Анелия Веселинова Асенова/.

Изготвени са мотивирани становища от мобилна група №1 и мобилна група №2 от състава на РЕПЛР към РЦПППО – Монтана по подадени заявления от родители за учебната 2017/2018г. за продължаване на обучението на ученици със СОП и множество увреждания в изнесени паралелки/групи към ЦСОП „Христо Ботев“ - Берковица и ЦСОП „Д-р Петър Берон” - гр. Лом от учебната 2018/2019 г. - **8 ученици**: Надя Валентинова Викторова – 1 клас в ОУ „Кирил и Методий” – с. Замфир, Валислав Пламенов Йорданов – 9 клас в ПГ „Найден Геров”- Лом, Иив Пламенов Иванов – ПГ към IV ОУ „Христо Ботев” – гр. Лом, Емил Валентинов Викторов -1 клас в ОУ „Кирил и Методий” – с. Замфир, Цецко Богомилов Паскалев – 1 клас в ОУ „Кирил и Методий” – с. Замфир, Ния Николаева Георгиева – ПГ към ДГ „Виктория Пишурка” – гр. Лом, Андрей Александров Ангелов – ПГ към ДГ №12 „Звънче”- Лом, Мими Ивайлова Павлова – 2 клас в НУ „Васил Левски” – гр. Вършец.

3. Методическа подкрепа

3.1.Предоставена методическа подкрепа по чл.190, ал. 3, т. 6 от ЗПУО и чл.144от Наредбата за приобщаващо образование.

През учебната 2017/2018г. РЕПЛР организира и проведе редица мероприятия за осигуряване на методическа подкрепа на педагогически специалисти от детски градини, общообразователни училища, центрове за специална образователна подкрепа, тематично съобразени с конкретните потребности,появили се в процеса на реализиране на приобщаващо образование на територията на областта, както и обучение за помощници на учителите в областта.

РЕПЛР към РЦПППО – област Монтана като специализирано обслужващо звено организираб обучения, консултативни работни срещи и информационни семинари на педагогическите специалисти от детските градини и училища, както следва:

➤ **Консултативни срещи на тема:** *«Стъпки в осъществяването на допълнителна подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности»* са проведени на:

12.12.2017г. от 13.30 ч. в заседателната зала на Профилирана гимназия „Д-р Иван Панов“- гр. Берковица за общините Берковица и Вършец;

13.12.2017г. от 13.30 ч. в заседателната зала на VI СУ „Отец Паисий“- гр. Монтана за общините Монтана, Якимово, Чипровци, Георги Дамяново и Бойчиновци;

14.12.2017г. от 13.30 ч. в заседателната зала на I ОУ „Никола Първанов“ - гр. Лом за общините Лом, Брусарци, Медковец и Вълчедръм.

➤ **Информационен семинар** съвместно с РЕПЛР, РЦПППО – Монтана и РУО – Монтана на тема:

- *„Организация на приобщаващото образование в детските градини”* – 26 април 2018г.

➤ **Информационни семинари**от РЕПЛР към РЦПППО – Монтана на тема:
- *„Приобщаване на децата със сензорни нарушения в образователната среда“*– 26 март 2018г.

- *„Информационен семинар” с учители, членове на ЕПЛР и координатор на екипите* в VII СУ „Йордан Радичков” - гр. Монтана – 21 март – 2018г.

➤ **Практически тренинг**на тема:

„Пътят към приятелството или почувствай другия” –в ДГ № 12 „Звънче” – Лом - ноември 2017г.

➤ На основание чл.10, т. 1 от Правилника за устройството и дейността на регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, обн. ДВ, бр.9/26.01.2018г. и в изпълнение на чл.145, ал.4-5 от Наредба за приобщаващото образование, обн. ДВ, бр. 86/27.10.2017г., Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности - област Монтана

организира **краткосрочно модулно обучение на всички помощници на учители** в област Монтана на тема: „Деца със специални образователни потребности”. Въвеждащото обучение се проведе за периода от 19.03.2018г. до 23.03.2018 г. в конферентната зала на РЦПППО-област Монтана. Наред с теоретичната част участниците бяха включени в различни интерактивни дейности, както и наблюдаваха демонстрации на работа с деца със СОП в ерготерапевтична зала, сензорна зала и в клуба по интереси. Участниците получиха пакет с полезна информация относно същността на работа с деца с проблеми от различно естество.

4. Консултативна дейност

4.1. Извършени консултации по чл. 190, ал.3, т.7 от ЗПУО:

- Брой консултации на родители на ученици след VII клас:

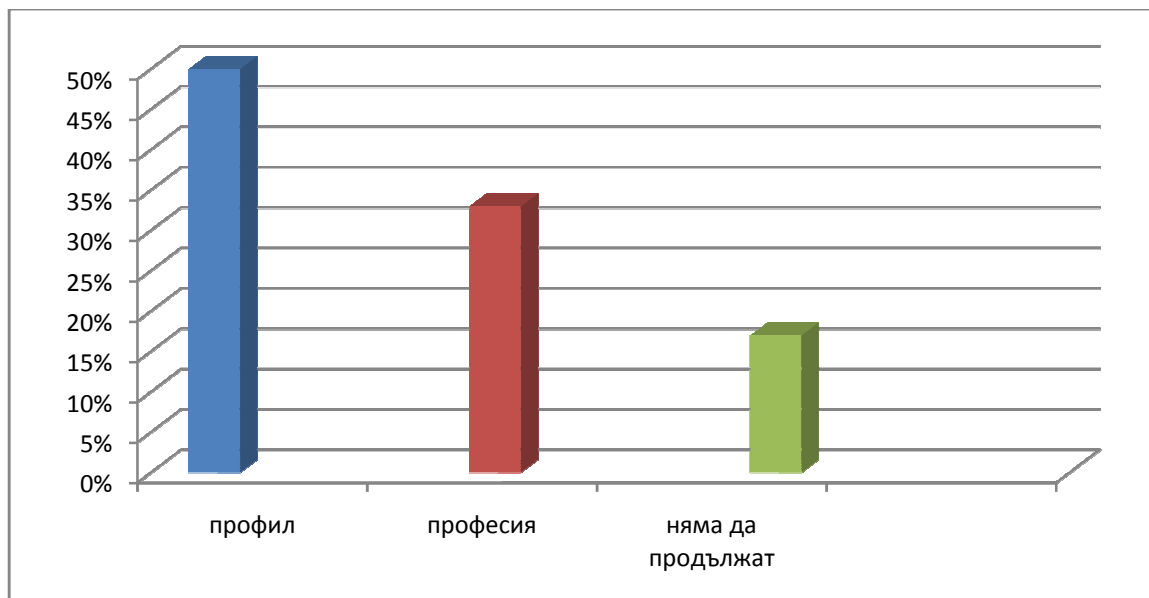
Въз основа на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 7 от ЗПУО относно **професионално ориентиране и консултиране на учениците за възможностите за продължаване на образованието или придобиване на професионална квалификация на учениците със СОП след завършен VII клас**, Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности проведе индивидуални консултации с учениците със специални образователни потребности и техните родители, класните ръководители и ресурсните учители като ги запозна с държавния план-прием в област Монтана за учебната 2018/2019 г., за профилите и специалностите от професии, в които учениците могат да продължат обучението си за придобиване на професионална квалификация след завършен VII клас.

По чл.142 от Наредба за приобщаващото образование сеорганизираха и проведеха **42 консултативни работни срещи** с ученици със СОП, в присъствието на родители, класни ръководители и други членове на ЕПЛР по училища. От тях 35 ученици продължават обучението, а 7 ученици няма да продължат образованието си.

Оформени са **42 протокола от проведените консултативни работни срещи**, които са номерирани и подредени в класъор в РЦПППО - област Монтана.

По профил	За професия	Няма да продължат	Общ брой
21	14	7	42

Диаграма 8



Изводи:

От таблицата и диаграмата е видно, че 33% са насочени за продължаване на обучението си по I степен на професионална квалификация или по част от професия, 50% по профил и 16% няма да продължат образованието си.

Данните показват, че по-голям процент от учениците ще продължат образованието си след завършен 7 клас в профилирани гимназии и средни училища. Не е малък процента на учениците, които ще продължат обучението си в професионални гимназии по I степен на професионална квалификация или по част от професия на територията на област Монтана за учебната 2018/2019г.

Седем ученици няма да продължат образованието си по следните причини:

- по здравословни причини – **1 ученик**;
- заминали за чужбина – **2 ученици**;
- липсва информация за **1 ученик**, който не е открит в училище и на посочения домашен адрес. Същият не е консултиран от РЕПЛР;
- навършили 16 годишна възраст – **3 ученици**.

- Брой консултации на родители на ученици след X клас:

През учебната 2017/2018 г. РЕПЛР е консултирал 6 родители на ученици след завършен X клас относно продължаване на обучението на учениците. Желанието на родители и ученици е те да продължат обучението си в XI клас в профил „Чужди езици“ по индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми в Профилирана гимназия „Д-р Иван Панов“- гр. Берковица.

4.2. Извършени консултации на:

- Брой педагогически специалисти – 42
- Брой родители – 39
- Брой ученици – 39

5. Насочвания на ученици по чл.145, ал.6 от ЗПУО

План-приемът след завършен VII клас за учениците със специални образователни потребности в област Монтана се реализира в **8 Средни училища** /СУ „Отец Паисий“ - гр. Лом, СУ „Отец Паисий“ - с. Медковец, СУ „Хр. Ботев“ - гр. Брусарци, II СУ „Н. Й. Вапцаров“ - гр. Монтана, VI СУ „Отец Паисий“ - гр. Монтана, VII СУ „Йордан Радичков“ - гр. Монтана, СУ „Д-р П. Берон“ – с. Якимово, СУ „В. Левски“ - гр. Бойчиновци/, **6 Професионални гимназии/ПГХЗ** „Д. И. Менделеев“ - гр. Лом, ПГ „Димитър Маринов“ - гр. Вълчедръм, ПГСС „Дунавска земя“ - с. Ковачица, ПГСАГ „Проф. арх. Стефан Стефанов“ - гр. Монтана, ФСПГ „В. Левски“ - гр. Монтана, ПГСС „Марко Марков“ - с. Г. Дамяново/ и **2 Профилирани гимназии** / ПГ „Д-р Иван Панов“ - гр. Берковица, ПГ „Найден Геров“ - гр. Лом/. Общият брой на учениците със СОП, които ще продължат обучението си в VIII кл. е **35**.

Реализация на план-прием за учебната **2018/2019г.** в учебни заведения в област Монтана на ученици със СОП след завършен VII клас

Вид учебно заведение	СУ	Професионални гимназии	Профилирани гимназии
Брой учебни заведения	8	6	2

Диаграма 9



Изводи:

От показаната диаграма е видно, че реализацията на план-приема на ученици, завършващи с удостоверение за завършен VII клас се реализира в най-голям процент в средни училища – 50%. Голям е дялът на насочените към професионални гимназии – 37%. Относително по-малък процент от учениците – 13% са насочени към продължаване на образованието си в профилирани гимназии.

6. Отлагане на деца със СОП от обучение в 1 клас по чл.190, ал. 3, т. 9 от ЗПУО и чл.139от Наредбата за приобщаващото образование.

Въз основа на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 9 от ЗПУО (за **отлагане по обективни причини от задължително обучение в 1 клас** на деца със СОП) са отложени от задължително обучение в I клас по здравословни причини през учебната 2017/2018г. **7 деца:** Денис Найденов Георгиев, ДГ №5 „Дъга“- Монтана; Вероника Даниелова Ерменкова, ДГ „Синчец“ - Брусарци; Аделина Паулова Кирилова, ДГ №1 „Снежанка“ - Лом; Даниел Даниелов Симеонов, ДГ №2 „Незабравка“ - Монтана; Николай Илиев Сашков, ДГ №12 „Звънче“ - Лом; Владислав Цветомиров Владимиров, подготвителна група към СУ „Отец Паисий“ - с. Медковец; Виктор Филипов Иванов, ДГ №12 „Здравец“ - Монтана. Едно дете - Алек Даниелов Борисов, ДГ № 6 „Виктория Пишурка“ - Лом не се е явил на комисия, поради заминаване в Германия със семейството. Детето е записано за ученик в първи клас в Германия.

IV. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ДЕЙНОСТТА НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ОТ РЦПППО

1. Анализ на дейността на ресурсните учители - образователно – възпитателен и рехабилитационен процес.

Учебният материал се поднасяше по достъпен за учениците начин, свързан с интересите им и с практиката. Чрез многократни повторения, нагледни методи и средства и практически упражнения се усвояваха набелязаните теми от учебното съдържание. На базата на усвоените знания и умения постепенно се подаваха нови знания, съобразени с общообразователната програма, с възможностите на детето, психичните и емоционалните му особености. Забелязва се прогресивно развитие на учениците.

Овластяването на знания е сложен процес. Използването на беседата в подготвителна група бе един от основните методи на работа, чрез които се формира у децата умение да общуват с литературна творба /приказки, стихотворения/ и да вникват в съдържанието ѝ. Чрез беседите вниманието им се насочваше към откриване и осъзнаване на същественото в

изучаваните явления. Правилното ръководене на беседите осигуряваше емоционално, интелектуално и морално развитие на децата, както и формиране на правилно отношение към действителността. Децата свикваха да участват в съвместна дейност, да се изслушват едно друго, да проявяват интерес към изказванията на връстниците си, непринудено да изказват свое собствено мнение, да уважават чуждото мнение. Участието в беседата ги правеше по-разговорливи, по-общителни както в занятията, така и в бита. Дори срамежливите деца в процеса на беседата се освобождаваха от притеснението си и се активизираха. Чрез участието на децата в беседата се получаваше и обратна информация – доколко и как са вникнали в художественото произведение /приказка, стихотворение/.

Разширеният кръг от представи и елементарни понятия за плодове, зеленчуци, домашни и диви животни, за труда на хората, както и по-сигурните умения за разнообразна дейност обогатяваха възможностите за интегриране на математическите знания с останалите видове знания. С овладяване на броенето и измерването се разширяваха възможностите за приложение на математическите умения в повече и по-разнообразни случаи. Децата измерваха разстояния, определяха броя и последователността на дните в седмицата, етажа на който живеят и други.

За създаване на интерес към учебната дейност ресурсните учители използваха **интерактивни методи на работа** - методи за създаване на нова, творческа и интересна среда и организация на работа:

- Методи за обмяна на дейности;
- Методи за провокиране на мислене;
- Методи за създаване на краен продукт, творчество;
- Методи за рефлексивна дейност;
- Интегративни методи (интерактивни игри);

Освен широко практикуваните методи на обучение в педагогическата практика, ресурсните учители използваха и различни методи на преподаване, които развиват социални умения у учениците със СОП:

- Обучение в група
- Метод на Елиът Арънсън
- Беседа
- Визуализиране
- Обсъждане
- Ролеви игри
- Симулационни игри
- Мозъчна атака
- Дискусия
- Провеждане на дебат
- Задаване на въпроси
- Мултимедийно обучение

Вниманието на децата/учениците със СОП се развива в цялата система на образователно – възпитателната работа – в училище и извън него. Провокирането на интерес към ученето и другите дейности създава условия за активна самостоятелна дейност. Ученикът трябва да повярва, че може да бъде внимателен, да се възпитава в чувство на отговорност за завършване на започнатата работа, каквито и усилия да са необходими за това. Възпитава се наблюдателността у детето/ученика.

Разнообразието по време на часовете за индивидуална и групова работа в ресурсния кабинет допринасяше за привличане и поддържане вниманието на учениците със специални образователни потребности. Съдържанието на учебните програми, както и ефективните методи и форми на работа на учителите в общообразователното училище съвместно с ресурсните учители съдействаха за активизиране на самостоятелното мислене на учениците и усвояване на по - широк социален опит. Успоредно с това се осъществяваше непосредствено приложение на знанията и уменията в учебни, житейски и реални практически условия. По този начин се постигна адаптация на учебното съдържание, както в зависимост от конкретната ситуация, така и по отношение на индивидуалните особености на всеки ученик. Вниманието на родителите и учителите бе изцяло насочено към оптимално развитие на потенциалните и индивидуални възможности на всеки ученик.

Съвместните усилия на специалистите бяха насочени към въвеждане на **информационните технологии** в обучението по общообразователните дисциплини чрез разработване на презентации, тестове, уроци с игрови елементи с оглед внедряване на интерактивни методи на преподаване и учене.

Новите знания се прилагаха в съответствие с познавателните и възрастовите възможности на учениците. Осъществена бе непосредствена връзка с миналия опит и знания. Учебното съдържание бе достъпно и в същото време водеше до разширяване на представите за предметите или явленията. Учебният материал се усвояваше върху широка нагледна основа, на базата на много и разнообразни нагледни средства. Чрез наблюденията в парка, посещението в градската библиотека и художествената галерия, децата натрупваха широк сетивен опит. Събираха различни природни материали, които използваха за разнообразна практическа дейност в уроците. Учебното съдържание бе структурирано от учителите и се овладяваше в съответствие със схващането за единната и цялостна същност на предметите и явленията.

На основание чл.129, ал.2, т.8 и т.10 от Наредба приобщаващото образование, обн. ДВ, бр.86 от 27.10.2017г. е проследен ***напредъкът в развитието*** на учениците и са изготвени ***писмени доклади*** до Директора на училището и/или детската градина и до Директора на Регионалния център. Същите са приложени в личните дела на учениците. Екипите за подкрепа за личностно развитие в училищата и детските

градини са изготвили писмени *Доклади* за всяко дете/ученик в края на I учебен срок и края на учебната година.

Усилията на преподавателите бяха насочени и към разработване на дидактични материали за подпомагане на обучението и възпитанието на учениците със СОП, както и материали за популяризиране на приобщаващото образование сред обществеността.

По график *сензо-моторната зала и залата за ерготерapia* в Регионален център – Монтана се посещаваше от деца и ученици със СОП под ръководството на сензорен ко - терапевт и ерготерапевт.

1.1 . Ресурсно подпомагане на децата и учениците със СОП

В началото на учебната 2017/2018г. общият брой на децата и учениците със СОП в област Монтана е **358**, от тях на **196** се оказва допълнителна подкрепа от РЦПППО – област Монтана, на **162** се оказва допълнителна подкрепа от общообразователните училища.

В края на учебната 2017/2018г. броят на учениците със СОП е **360**, от тях на допълнителна подкрепа от РЦПППО – област Монтана са **211**, а на **149** се оказва допълнителна подкрепа от общообразователните училища.

Ресурсното подпомагане на децата и учениците със СОП се осъществява:

<i>В клас/група</i>	211
<i>В ресурсен кабинет</i>	работи се след основните учебни часове
<i>В клас/група, ресурсен кабинет</i>	0

Данните в таблицата сочат, че учебните занятия на ресурсните учители се провеждат в клас, а след основните часове се работи в ресурсния кабинет. Именно в тези случаи се набляга върху повишаване нивото на концентрация, превключване на вниманието, повишаване активното участие в учебния процес, развиване на уменията за екипна работа, самостоятелно справяне с учебните задачи, създаването на приятелски отношения с връстници от групата/класа. Извеждането от клас на децата/учениците се налага поради особеностите на съответните нарушения. При създаването на спокойна работна атмосфера, индивидуалната работа с тях води до постигането на по-добри резултати. Този начин на педагогическо взаимодействие е подходящ при деца/ученици, които са с хиперактивност, повишена сензитивност, затруднение при концентрация, наличие на агресивни прояви. От изключителна важност е провеждането на индивидуални занимания по специалните предмети при деца/ученици със сензорни нарушения.

Начин на оценяване на учениците със СОП

С оглед осигуряване на ритмичност при оценяване на учениците със СОП през учебната година знанията и уменията на същите се оценяваха от учителите в съответствие с разработените планове за подкрепа, индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми. В процес на работа същите са оценявани качествено и количествено, което стимулира учениците за качествена и ефективна работа. По останалите учебни предмети, по които не се подпомагат ресурсно, учениците са получили количествени оценки, съобразени с показаното ниво на усвояване на учебното съдържание по учебните предмети. За отбелязване е, че има ученици със СОП, които са покрили ДОС и в края на учебната година са получили количествени оценки. По – голяма част от учениците със СОП имат постигнати резултати от обучението по плановите за подкрепа, но все още не са покрили ДОС за учебно съдържание за съответния клас, етап и степен на образование, поради което са оценени с качествени оценки в края на учебната година. Поставените в плановите за подкрепа цели и задачи в голяма степен са постигнати. Всяка промяна, отнасяща се до равнището на усвоените знания, умения и компетенции, когнитивно развитие и психични процеси на учениците, се отразява в доклада за напредъка в развитието.

Начинът на оценяване на децата и учениците със СОП е представен в следната таблица:

Оценяване:	Брой ученици:
<i>Количествени оценки /ДОС/</i>	6
<i>Качествени оценки /ПИ, СС, СЗ/</i>	35 / I - II клас/ 2 / III – XI клас/
<i>Смесени оценки /ДОС и ПИ, СС, СЗ/</i>	119

По – голяма част от учениците – 119 се оценяват по един или няколко предмета с количествени оценки, а по останалите предмети, по които не достигат ДОС – с оценки с качествен показател.

2 ученици, които са на ресурсно подпомагане, предоставено от РЦПППО – Монтана не покриват изискванията по ДОС – обучават се по индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми и се оценяват с качествени оценки.

35 ученици на допълнителна подкрепа се обучават в I и II клас. Те се оценяват в края на годината с качествен показател.

6 ученици, които са на ресурсно подпомагане, предоставено от РЦПППО – Монтана покриват изискванията на ДОС и се оценяват с количествени оценки.

От таблицата става ясно, че:

Най-малък е броят на учениците, които се оценяват само с количествен показател. Следват учениците, които се оценяват с качествен показател и най-голям е броят на учениците със смесено оценяване.

Смесено оценяване има при ученици, които не покриват държавните образователни стандарти по един или повече предмети. Учебните предмети, при които децата срещат затруднения в овладяването на учебния материал са именно БЕЛ, Математика, чужд език, хуманитарни и природни науки. При обучението по Технологии, Физическо възпитание и спорт, Музика, Изобразително изкуство повечето ученици не изпитват сериозни затруднения и се справят задоволително, в частни случаи се налага и работа с подкрепа.

Често срещан проблем е инертността в оценяването на учениците със СОП. Тя се изразява в нагласата на общообразователните учители - веднъж оценено с качествена оценка, детето е неспособно да достигне ДОС. Оттук произтичат затрудненията, които срещат ресурсните учители като медиатори между родители и общообразователни учители.

При учениците, които по нито един от учебните предмети не достигат ДОС, е от голямо значение целите и задачите, заложи в индивидуалните учебни програми да бъдат съобразени с индивидуалните им потребности и възможности. ЕПЛР, в частност ресурсните учители, имат отговорността да оказват своевременно методическа подкрепа в подпомагането на педагозите в учебните заведения относно адаптирането на учебното съдържание, съобразно способностите и потребностите на учениците.

Във връзка с кампанията за НВО се проведе заседание на ЕПЛР към учебните заведения съвместно с родителите, където се даде становище относно възможността на учениците за явяване на изпитите.

През учебната 2017/2018 година в област Монтана се обучават **21** ученици със специални образователни потребности в IV клас и **24** ученици в VII клас. От тях на НВО 4 клас се яви **1** ученик, на НВО 7 клас се яви **1** ученик.

Учениците от IV клас и VII клас, които не се явиха на НВО са **43**. Родителите на тези ученици са подали заявления до директора на училището за неявяване на учениците на НВО. Мотивите, изложени в тях, са:

- Децата са със специфични нарушения и увреждания;
- Не покриват ДОС за учебно съдържание, поради тези увреждания;

- Тестовите са по държавните образователни стандарти, а не са съобразени с възможностите на децата със СОП.

Училищните екипи, съвместно с родителите, са извършили оценка на индивидуалните потребности и резултати на всеки от учениците.

Предложение : В тестовите за НВО да има и модул за деца със СОП. Задачите в модула да са съобразени с възможностите на тези деца и постиженията им в учебния процес през отделните етапи на обучение.

1.2.Форма на обучение при ресурсно подпомагане

брой ученици с оказано ресурсно подпомагане в дневна форма	204
брой ученици с оказано ресурсно подпомагане в индивидуална форма	4
брой ученици с оказано ресурсно подпомагане в комбинирана форма	3

За пета учебна година индивидуалната форма на обучение се отчита като добро решение при случаите, в които възможностите за обучение в дневна форма са изчерпани. Особено подходяща се оказва за ученици от аутистичния спектър, както и за такива с множество увреждания и личностни разстройства. Комбинираната форма на обучение налага общообразователни учители да провеждат индивидуални часове с учениците, което разкрива възможности пред тези учители да се запознаят добре с реалните способности, интереси и специфичните начини на обучение на децата със СОП. Това налага необходимост педагозите в общообразователните училища да получават специализирано обучение в посока на практическата работа с децата със СОП. Тази форма на обучение изисква и добро съгласуване на дейността и опита на специалистите от ЕПЛР на конкретните ученици.

1.3. Реализация на консултативната дейност

През учебната **2017/2018г.** са проведени следните консултации с ученици, родители, учители и възпитатели:

Проведени консултации	ресурсни учители	логопеди	психолози	рехабилитатор на слуха и говора	старши учител на деца с нарушено зрение
Учители/възпитатели	415	60	192	14	12
Родители	425	63	174	18	10
Ученици	470	63	ежедневни	0	10

Консултиране на родители относно:

- консултиране на родителите на деца със СОП относно възможностите, които предоставя допълнителната подкрепа;
- спецификата на психо-физиологичните особености на децата им;
- конкретни форми и начини за самоподготовка на детето/ученика, за да се развият полезни умения за самостоятелен и независим живот;
- динамика в развитието на децата им – успехи и трудности при работа; възникнали проблеми, свързани с преодоляване на тревожността и агресията; възможностите за професионална реализация; участието им в различни форми на обучение – семинари, лекции; консултации, относно различни форми на терапия и рехабилитация;
- консултиране на родителите на други деца и ученици в групата и класа, относно специфичните особености на децата със СОП, свързани с вида нарушение и необходимостта от емпатия и толерантност;
- консултиране на родители на деца, нуждаещи се от допълнителна подкрепа - ресурсно подпомагане, относно необходимите документи за явяването им пред РЕПЛР към РЦПППО – област Монтана.

Консултиране на специалисти относно:

- индивидуалните психо-физически особености на всяко дете;
- препоръчителни форми и методи на работа с него;
- подобряване на подкрепящата среда в учебното заведение;
- изготвяне и водене на задължителната документация;
- адаптиране и изготвяне на тестове за входни и междинни нива по общообразователните предмети;
- НВО и ДЗИ.

Консултиране на ученици относно:

- трудности в усвояването на учебния материал;
- проблеми, свързани с техните когнитивни процеси; взаимоотношенията им с връстници, учители и родители;
- консултиране на зрительно затруднени ученици за участие в тестове;
- консултиране по инцидентно възникнали проблеми и конфликтни ситуации между деца в норма и деца със СОП.

Консултиране на колеги ресурсни учители относно:

- работа с деца и ученици със сензорни нарушения;
- лингвистично и комуникативно развитие на децата и учениците със СОП;
- новопостъпили на работа в РЦПППО – Монтана учители, които се наставляват от старши и главни учители относно функции, дейности, задължения и водене на необходимата документация;
- консултиране и оказване на методическа подкрепа на ресурсни учители назначени в общообразователните училища.

Специалистите на РЦПППО – Монтана редовно участват в часовете на класа, педагогически съвети, оперативки и родителски срещи в учебните заведения, което допринася за успешната екипна работа.

Участие на специалисти от РЦПППО – Монтана	ресурсни учители
В родителски срещи	66
Работни срещи	3

- Работна среща в ЦНСТ-гр. Монтана между ЕПЛР, ЦНСТ и Отдел”Закрила на детето” по повод поведението на ученичка от 8 клас.
- Работна среща между ЕПЛР и Отдел”Закрила на детето” по повод преминаване на ученик от 7 клас по общообразователен учебен план.
- Работна среща на ЕПЛР, Отдел”Закрила на детето”-град Чипровци и Обществени възпитатели по повод поведението на ученик от 7 клас.

1.4. Анализ на дейността на Екипите за подкрепа за личностно развитие в училищата и детските градини

Проведени екипни заседания:

През учебната година ритмично бяха проведени заседания, на които са обсъдени основни проблеми в обучението на децата и учениците, получаващи допълнителна подкрепа от специалистите на РЦПППО – Монтана, както и обследвания на предложените за допълнителна подкрепа деца и ученици от учителите и класните ръководители. **Общият брой** на заседанията на екипите за подкрепа за личностно развитие в общообразователните училища и детските градини, в които РЦПППО – Монтана оказва допълнителна подкрепа е **927**.

Обсъжданите въпроси на заседанията се обединяват около следните направления: *„Изготвяне на задължителната учебна документация за учебната година за всяко дете/ученик – план за подкрепа, индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми по един или няколко учебни предмети”*; *„Прекратяване на допълнителната подкрепа на ученици, които са постигнали ДОС за учебно съдържание”*, *„Проследяване отсъствията на учениците от училище - причини. Дейности за задържане на учениците в училище”*, *„Екипност в работата между ресурсните учители и учителите от общообразователните училища за повишаване успеваемостта на учениците със СОП”*, *„Проследяване напредъка на децата и учениците”*; *„Възможности за продължаване на обучението на ученици след завършен VII клас”*.

В началото на учебната година екип от специалисти към Регионален център – област Монтана направи оценката на децата и учениците със специални образователни потребности. Всеки член от ЕПЛР представи писмени Доклади до Председателя за актуалното състояние на децата и учениците. През учебната година ЕПЛР проследиха напредъка в развитието на децата и учениците, получаващи допълнителна подкрепа и изготвиха доклади за всяко от тях, които приложиха в личните им дела.

Със съдействието на екипи от ресурсни учители и учители по общообразователни предмети бяха разработени разнообразни творчески материали и проверочни работи като тестове, задачи, теми, въпросници, нови интерактивни методи с цел отчитане резултатите от обучението и провокиране интереса на учениците за качествен образователен процес.

Съвместна е работата на ресурсните учители и учителите по общообразователните предмети относно подбор и структуриране на учебното съдържание, съобразено с индивидуалните възможности на учениците.

Ритмично бяха провеждани срещи с родители на проблемни деца със СОП, както и с родители на ученици, които се нуждаят от ресурсно подпомагане поради обстоятелството, че не покриват ДОС за учебно съдържание за съответния клас.

1.5. Съвместни дейности и инициативи с учители от детските градини и училища.

В началото на учебната година са организирани работни заседания на ЕПЛР във всички учебни заведения от област Монтана, където има деца и ученици със СОП. Разяснени са: процедурата по предоставяне на допълнителна подкрепа; формите на подкрепа за личностно развитие /обща и допълнителна/ и дейностите по тях; дейности, свързани с процеса на подкрепа на приобщаващото образование, извършвани от РЦПППО – Монтана; изготвянето на план за подкрепа на детето и ученика със СОП, изготвянето на индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми; функциите на екипа за подкрепа на личностно развитие.

През учебната година ресурсните учители подпомагаха класните ръководители в организирането на различни мероприятия в общообразователните училища и детски градини.

II ОУ „Константин Фотинов” – Лом

➤ От началото на учебната 2017/2018 година учениците със СОП в ОУ”К. Фотинов”-гр.Лом са включени в студио,*„Приложни дейности“* с ръководители Даниела Алексиева и Мариана Кирилова, където изработват изделия, посветени на сезонна тематика и календарни празници, като

Коледа, Нова година, Баба Марта, Първа пролет, Великден, майски празници. Част от тези творби са представени в Общинската традиционна изложба. За това си участие са отличени с Грамота за добро представяне от Община Лом на 18.12.2017г. и на 01.03.2018 година;

➤ На 14.12.2017 година в ОУ "К. Фотинов" - гр. Лом се проведе комбинирано занятие на ресурсния учител и логопеда Мариана Кирилова с ученици със СОП от първи клас на тема „*Зимна математика*“. Снимки и материали от проведения урок бяха публикувани на сайта Приобщаващо образование и споделени като добра практика;

➤ Учениците от първи клас - Владислав Антонов, Данаил Младенов и Камелия Младенова участваха в комбинирано занятие като инициатива на **Клуб "Партньори"** - Лом по случай Великден и с цел представяне на изработените творби на VII Национален конкурс за детско творчество „*Великденско огънче в шепите си нося*“. За отличното си представяне и тримата получиха грамоти. Подобно отличие са получили и техните ръководители: Даниела Алексиева и Мариана Кирилова.

IV ОУ „Христо Ботев“ Лом

➤ Комбинирано занятие по случай Великден и с цел представяне на изработените творби на VII Национален конкурс за детско творчество „*Великденско огънче в шепите си нося*“.

ДГ №1 „Снежанка“ град Лом

➤ Включване във всички тържествата от празничният календар на детската градина.

➤ Участие в Ателие по Арт-терапия за деца със СОП към РЦПППО – Монтана.

➤ Участие в благотворителна изложба с Коледни картички в ОХГ „Поломие“ град Лом.

➤ Участие в изработването на мартеници и сувенири за изложба-базар в ОХГ „Поломие“;

➤ Участие и получени грамоти в VII Национален конкурс „*Великденско огънче в шепите си нося*“;

➤ Детско пролетно утро, организирано от НЧ “Постоянство” 1856 – Лом – поздравителен концерт от децата за децата от ПГ – 6-7 годишни.

ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ - село Ковачица

- Участие на учениците със СОП във всички мероприятия, организирани от училището;
- Участие на учениците със СОП в Ателие по арт-терапия за деца със СОП към РЦПППО- Монтана.
- Участие в благотворителна изложба с Коледни картички в ОХГ „Поломие” град Лом;
- Участие в изработването на мартеници и сувенири за изложба-базар в ОХГ „Поломие”;
- Участие в VII Национален конкурс „Великденско огънче в шепите си нося”. Учениците получиха грамота за участие;
- Здравка Парашкевова участва в Национален конкурс *„Щърко шарен, добре си ни дошъл”*, където получи специалната награда в своята възрастова група;
- Здравка Парашкевова участва с 3 творби в Национален конкурс *„Космосът настояще и бъдеще”*. Резултати от класирането ще бъдат обявени през месец юли.

ОУ „Кирил и Методий” село Замфир

- Участие на учениците със СОП в изработването на мартеници и сувенири за изложба-базар в ОХГ „Поломие”;
- Участие в VII Национален конкурс *„Великденско огънче в шепите си нося”*. Учениците получиха грамота за участие;
- Участие в Национален конкурс *„Космосът настояще и бъдеще”*. Резултати от класирането ще бъдат обявени през месец юли.

ОУ”Никола Първанов”- гр. Лом

- Децата със СОП са включени в Ателие по Арт-терапия за деца със СОП към РЦПППО – Монтана;
- Организиране и провеждане на Пролетна и Великденска изложба на 20.03.2018г. и на 29.03.2018г;
- Участие на един ученик в VII Национален конкурс *„Великденско огънче в шепите си нося”*. Ученикът получи грамота за участие;

ОУ „Христо Ботев” – Расово

- Организиране и провеждане на Великденска изложба.

ДГ №7 „Калинка”-гр. Лом

➤ Тържество за края на учебната година, проведено в НЧ “Постоянство” 1856-Лом –поздравителен концерт от децата за децата от ПГ 6-7 годишни.

ОУ „Христо Ботев” – с. Мърчево

- Учениците изработка Коледна украса;
- Включване в работилница за мартеници;
- Отбелязване на 9 май – Ден на Европа;
- Участие в тържествата по повод Патронния празник на училището.

ДГ „Зора” – с. Мърчевои ДГ „Звезда” – с. Лехчево

- Децата изработиха коледни картички и се включиха в работилница за мартеници;
- Участваха в пролетните празници в детските градини;
- Включване на децата в концерта по повод 55 г. на ДГ „Звезда” – с. Лехчево.

СУ ” Св.Св. Кирил и Методий”- с. Лехчево

Учениците се включиха в следните дейности и мероприятия:

- Коледна работилница;
- Работилница за мартеници;
- Терапевтична програма „Приказкотерапия”;
- Тържество – „България – страна на розите”;
- Патронен празник на училището.

ОУ „Отец Паисий” – с. Мадани ОУ „Владимир Минчев” – с. Владимирово

➤ Учениците изработиха Коледна украса и мартеници. Участваха в тържеството по повод патронните празници на училищата.

I ОУ ”Св. Св. Кирил и Методий”-град Монтана

- Отбелязване празници и общоучилищни тържества: 1-ви ноември-Ден на Народните будители; 16-ти ноември-Ден на толерантността; Коледно-Новогодишни тържества; 28-ми февруари-Ден на розовата фланелка - участие на Цветимир, 2”б” клас;Участие в празниците за 1-ви март, 3-ти март, 8-ми март.На 11-ти май учениците участваха в тържеството по повод Патронния празник на училището;
- Ученикът от 1б клас Михаил Бисеров Милковучаства в Национален конкурс за рисунки на кулинарна тематика-„Рецептите на баба”и получи грамота за участие;
- На територията на училището е открит Образователен клуб „След четиридесетте минути”.

VII СУ "Й.Радичков" – гр.Монтана

- Участие в Национален конкурс „Космосът–настояще и бъдеще на човечеството”-НДД, фондация”Еврика”;
- Открит урок на 21.03.2018 г. по математика в пети клас на тема:
„ Решаване на числови изрази. Упражнение”.

ОУ „Петър Парчевич”- гр. Чипровци

- Участие на Салвина Сашкова от 1 кл. в рецитал по случай 145 г. от Обесването на Васил Левски;
- Салвина Сашкова от 1 клас участва и спечели конкурс за най-красиво и оригинално боядисано Великденско яйце;
- Учениците участваха в Пролетен карнавал, който се проведе в училището;
- Учениците участваха на 11 май 2018 г. в празника „Розите на България”.Децата рисуваха и играха хора.

ДГ №6„Слънце”- гр. Монтана

- Участие на Димитър Верислав в Коледното тържество и Осмомартенски тържества;
- Изработване на мартеници и картички за 8 март;
- Оцветяване на яйца за Великден.

НУ „Георги Бенковски”– гр. Монтана

- Участие на Младен Юлиев в програмата, посветена на Коледа и Нова Година;
- Изработване на мартеници;
- Участие на Младен в програмата, посветена на 3-ти март;
- Учениците изработиха хартиени цветя и картички за 22 март-първият ден на пролетта и украсиха ресурсния кабинет в училището;
- На 29 март, съвместно психологасе проведе открит урок на тема:
”Великден-история, традиции и ритуали”.

2. Анализ на дейността на логопедите.

Резултати от корекционно- възпитателната работа през 2017/2018 учебна година при логопедичен кабинет към РЦПППО–Монтана за общини: Монтана, Берковица, Вършец, Бойчиновци, Чипровци, Георги Дамяново, Якимово, Лом, Вълчедръм, Брусарци, Медковец.

- Общ брой диагностицирани ученици със СОП в края на втори срок на 2017/2018 учебна година-**211**
- Общ брой ученици, приети на корекционно-възпитателна работа през втори срок на учебната 2017/2018г.-**66**
- Новопостъпили ученици в логопедичен кабинет през втори срок на учебната 2017/2018г.- **10**

2.1.Диагностична дейност

В периода от 15.09.2017г. до 01.10.2017г. бе подготвен инструментариум и направено входно логопедично обследване на деца и ученици със СОП в общините Монтана, Берковица, Вършец, Бойчиновци, Чипровци, Георги Дамяново, Лом, Вълчедръм, Брусарци, Медковец.

Диагностиката включва тестове за класификация- „Четвъртият е излишен”, моторика, концентрация, вербални тестове, рисувателни тестове /нарисувай човек, прерисувай/. Най-използвани са картинните тестове- „Езиково разбиране, „Елементарни понятия”, „Познаване на цветове”, „Назоваване на предмети”, „История с картинки”, „Аналогии по сходство”, „Аналогии по теми”, „Светът около нас в 68 картинки”, „Разбиране на устна реч-Token test”. С картинните тестове се провокират умения за разказване и преразказване. Изследва се развитието на свързана реч (съставяне на изречения, умения за използване на съединителни съюзи, речников запас). Използват се и тестове за зрительно- моторна координация и изследване формирането на понятия. Тест за откриване на грешки– нелогичности- „Сбъркани картинки”. Тестове за психомоторно развитие представени от Весела Банова: наблюдение на пози и движения при двигателна дейност, рисуване на човешка фигура, къща, дърво, рисуване на графеми, невербални тестове за подражания на движения (теста на Хед- подражания на движения „ръка-око-ухо”). В предучилищна възраст се използва играта като метод за диагностика-конструктивни игри, игри– пъзели, игри за вгнездяване. Тези игри се използват като тест за мускулен тонус и оценяване качеството на жеста, движението. Оценява се развитието на нервно-двигателния контрол на ръката, китката, пръстите и координацията ръка-око. При учениците от начална и средна степен се отчитат четивни и писмени умения. При диктовка се отчитат грешките на равнище графема, лексема и на синтактично равнище.

Направена е оценка на деца и ученици от предучилищна възраст до гимназиален курс. Най-често срещани са вторичните езикови нарушения както артикулационни, така и писмени, породени от интелектуален дефицит. Допълнително усложняващи фактори са билингвизмът и социалната среда.

Логопедическата рехабилитация на децата и учениците със СОП е насочена към стимулиране на общото психомоторно, когнитивно и езиково развитие и по-специално качествените параметри на езика-самостоятелна

реч, способности за разбиране и употреба, разширяване на активната лексика, изграждане на граматично правилна устна и писмена реч.

През учебната 2017/2018 броят на децата и учениците, постъпили в логопедичен кабинет е 66. Резултати от корекционно-възпитателната работаса: коригирана реч-7, подобрени-41, без резултат-18.

Групите бяха сформирани, съобразно вида, степента на говорния дефект, възрастовите и индивидуални особености на децата и учениците, а графиците за корекционно - възпитателна работа бяха изготвени съобразно седмичните разписания на часовете в училище.

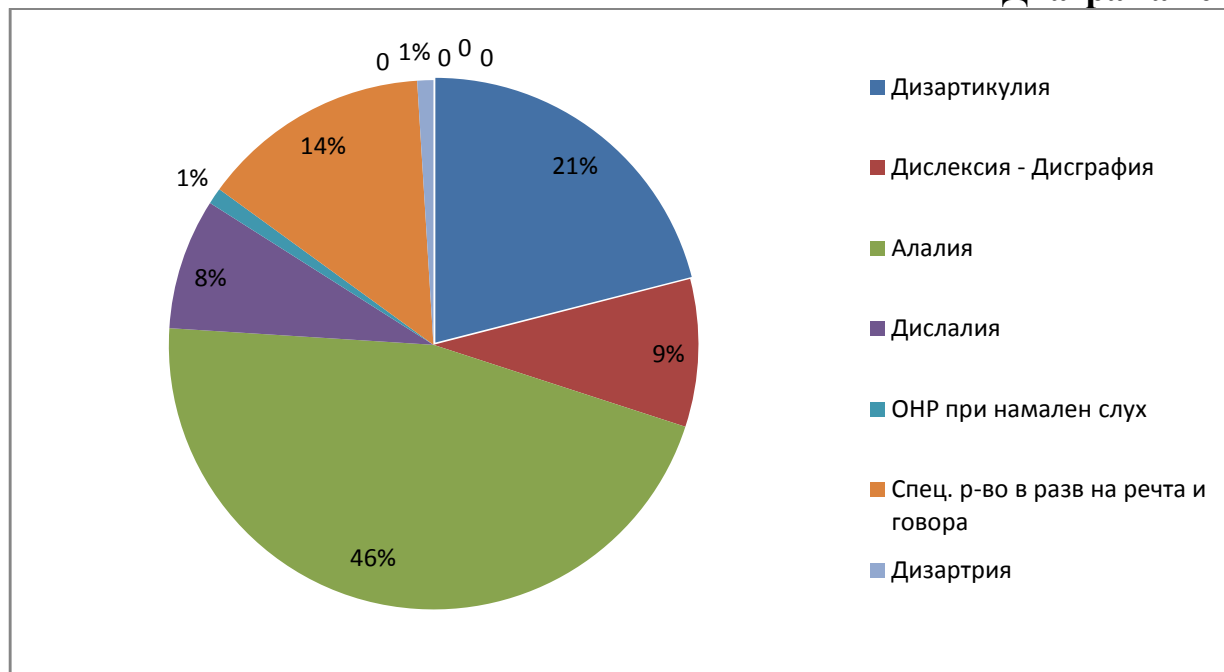
Най-често се срещат децата и учениците с общо недоразвитие на речта (алалия). Алалийните прояви са твърде разнообразни. Във всеки конкретен случай характерът на синдрома се обуславя от локализацията и тежестта на поражението, от характера на детето, неговата възраст, тип висша нервна дейност, интелект. Като цяло лексикалният фонд на децата и учениците с алалия е ограничен. Използват елементарни речеви конструкции. Испитват трудности в кодирането на сложни речеви изказвания. Имат фонематични проблеми-слабости в речезвуковите диференциации и замени на звуковете. Проявяват невропатологична симптоматика. Въпреки това, при тези деца се наблюдават опити за социализация и адаптация в заобикалящата ги среда. На второ място са учениците, срещащи трудности при овладяване на процесите писане и четене. Това са учениците с дисграфия-дислексия. Те допускат фонетико-фонематични грешки. Трудно диференцират артикулационно фонемите и графемите като писмен белег на буквите. Учениците срещат все повече трудности при звуко-буквения анализ и синтез. Наблюдават се пропуски на букви, срички, размествания /инверсии и интеринверсии/, добавяне на букви или срички, персеверации. В начална училищна възраст са по-чести мономорфните и полиморфните дизартикулии. Те са вследствие на недоразвит фонематичен слух, антомо-физиологични промени в говорния апарат /нарушена захапка, къса подезична връзка/.

Комплексната диагностика на комуникативните нарушения през учебната **2017/2018** е представена в таблица и диаграма.

Логопедична диагноза	Брой ученици предучилищна възраст	Брой ученици I-IV клас	Брой ученици V-XII клас	Общ брой ученици
1. Дизартикулия	1	11	2	14
1.1. мономорфна	-	4	-	-
1.2. полиморфна	1	7	2	-
2. Дисграфия-дислексия	-	-	6	6
3. Общо недоразвитие на	12	9	9	30

речта (алалия)				
4.Общо недоразвитие на речта (дислалия)	2	1	2	5
5. Общо недоразвитие на речта при намален слух	-	-	1	1
6. Специфични разстройства в развитието на речта и говора	6	2	1	9
7.Дизартрия	1	-	-	1
8. Ринолалия	-	-	-	-
ОБЩ БРОЙ ДЕЦА И УЧЕНИЦИ С КОМУНИКАТИВНИ НАРУШЕНИЯ	22	23	21	66

Диаграма 10



Изводи:

Най-често се срещат децата и учениците с общо недоразвитие на речта (алалия). Алалийните прояви са твърде разнообразни. Във всеки конкретен случай характерът на синдрома се обуславя от локализацията и тежестта на поражението, от характера на детето, неговата възраст, тип висша нервна дейност, интелект. Увеличава се броя на децата от детска градина със специфично разстройство в развитието на речта и говора. В начална училищна възраст са по-чести мономорфните и полиморфните дизартукулии. Те са вследствие на недоразвит фонематичен слух, антомофизиологични промени в говорния апарат /нарушена захапка, къса подезична връзка/. Учениците с дисграфия-дислексия допускат фонетико-

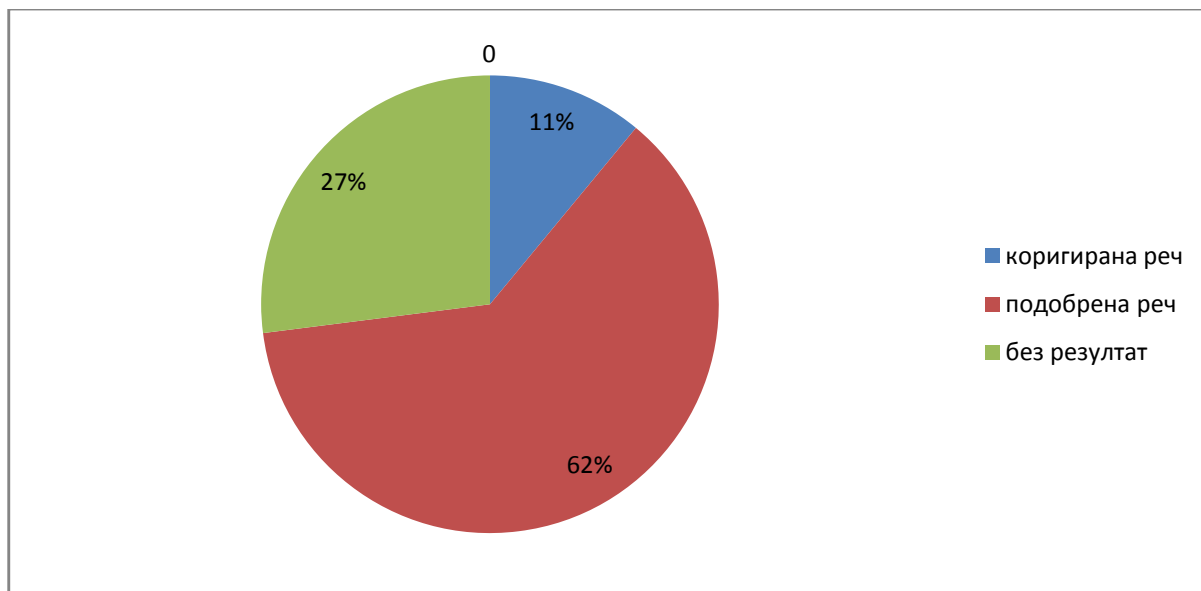
фонематични грешки. Трудно диференцират артикулационно фонемите и графемите, като писмен белег на буквите. Учениците срещат все повече трудности при звуко-буквения анализ и синтез. Наблюдават се пропуски на букви, срички, размествания /инверсии и интеринверсии/, добавяне на букви или срички, персеверации. Най-малък е процента при дизартриите и общо недоразвитие на речта при намален слух.

Логопедическата рехабилитация на децата и учениците със СОП е насочена към стимулиране на общото психомоторно, когнитивно и езиково развитие и по-специално качествените параметри на езика-самостоятелна реч, способности за разбиране и употреба, разширяване на активната лексика, изграждане на граматично правилна устна и писмена реч.

Резултатите от **корекционно-възпитателната** работа са представени в таблица и диаграма.

логопедична диагноза	коригирана реч	подобрена реч	без резултат
Дизартикулия:			
мономорфна дизартикулия	2	2	-
полиморфна дизартикулия	-	9	1
Общо недоразвитие на речта /алалия/	3	16	11
Общо недоразвитие на речта /дислалия/	-	4	1
Специфични разстройства в развитието на речта и говора	-	7	2
Общо недоразвитие на речта при намален слух	1	-	-
Дизартрия	-	1	-
Дисграфия-дислексия	1	2	3
Общо ученици с комуникативни нарушения	7	41	18

Диаграма 11



Изводи:

При 62% от децата и учениците комуникативни нарушения, които са били на корекционно-възпитателната работа се наблюдава подобрена реч, 11% от децата и учениците с коригирана реч. Не е малък процентът - 27% при децата и учениците без резултат.

2.2. Административна дейност

В срок бяха изготвени и попълнени от логопедите необходимите документи, определящи предмета, целите, задачите и дейностите в логопедичната работа:

- Логопедичен статус на всяко обследвано дете и ученик в началото и края на учебната година;
- Логопедична карта за всяко дете от логопедичните групи;
- Дневник за подлежащите на корекционна работа деца и ученици;
- Тетрадки за обратна връзка с родителите на децата и учениците от логопедичните групи;
- Седмичен план-график за работа, съобразен със заетостта на децата и учениците в училище и утвърден от Директора на РЦПППО-Монтана;
- График за консултации с родители и учители;
- Амбулаторна книга.

2.3. Учебно – възпитателна дейност

Активно участие бе взето от логопедите при диагностиката и попълването на карта за оценка на всяко дете и ученик, план за подкрепа за всяко дете и ученик, подпомагано от ресурсен учител.

2.4. Терапевтична и корекционно-възпитателна работа

През учебната година логопедическата рехабилитация на учениците със СОП бе насочена към стимулиране на общото психо-моторно, когнитивно и езиково развитие.

В логопедичната работа са използвани словесни (разказ, беседа и др.), нагледни (илюстрации, образци, показване на действие и др.) и практически (игрови, речеви и други упражнения, подражателни изпълнения, моделиране и др.) методи.

От логопедите са използвани следните нагледни средства: книжки, схеми, раздавателен материал, макети, ламинирани картинки, серия картини, пъзели, мултимедийни продукти и др.

При учениците с **дисграфия-дислексия** логопедичната работа е свързана с развитие на фонематичен слух, работа над звукопроизношението, звуков анализ и синтез, четене на думи с изучавания звук, попълване на пропуснат звук, съставяне на думи или изречения от разрязана азбука. Включени са психо-моторни упражнения, упражнения за разбиране на предлози и предложни отношения за място, перцептивни упражнения с невербални стимули чрез зрителната модалност, упражнения за тренировка на зрителната памет. Акцент в работата е преодоляване на аграматизма, конструиране на фрази, изграждане на правилен словоред, модел на изречения, четене на срички и думи, изречения, текст.

При деца и ученици с **общо недоразвитие на речта** има изявена клинична картина (епилепсия, хромозомни аномалии, емоционална нестабилност, генерализирано разстройство на развитието). Засягат се структуроопределящите нива на езиковата функция: фонетично, лексико-граматическо, семантично. Целият процес на речево формиране преминава в условията на патологично състояние на ЦНС.

Логопедичната рехабилитация е насочена към развитие на познавателната сфера, зрителни и слухови възприятия, преодоляване на недостатъците в сферата на артикулационната моторика, развитие на фонематичен слух, развитие на общата моторика (превключване от едно движение в друго), развитие на фината моторика /вгнездяване на фигури, разглобяване и сглобяване на различни фигурки-кубчета, матрьошки, пирамиди, топчета, сглобяване на пъзели, работа с мозайка, низане, подреждане на кубчета по определена инструкция, цветове и форми, изграждане на графични умения, ориентация в рамките на листа, тесен и широк ред, нареждане на елементите на лесни за изписване букви с помощта на пръчици, кибритени клечки, пластилин и др./. Чрез упражнения за развитие на артикулационен праксис се сформират умения у децата и учениците за възпроизвеждане на позите на говорните звукове, достига се до точност и координираност на движенията на говорния апарат. В основата на корекционната работа се използва близка до децата битова реч, съответстваща на усвоените от тях лексеми. Така се стимулира комуникацията, повишава се речевата активност. Опитът на децата в

конструирането на лексемите и тяхното съчетаване в речево изказване подпомага по-нататъшното развитие на речта.

Като цяло лексикалният фонд на децата и учениците с алалия е ограничен. Използват елементарни речеви конструкции. Изпитват трудности в кодирането на сложни речеви изказвания. Имат фонематични проблеми-слабости в речезвуковите диференциации и замени на звуковете. Проявяват невропатологична симптоматика.

При деца и ученици с **полиморфна и мономорфна дизартикулия** се провежда триетапна артикулационна терапия:

1. Първи етап-подготвителен

Подготовката се осъществява посредством упражнениата за невербален и вербален гнозис, съчетани със задачи за фонологично познание и упражнения за активизиране на артикулационния праксис.

2. Втори етап-основен

През този етап логопедът демонстрира, обяснява, онагледява артикулационната поза на трудния звук и провокира неговото изолирано учленение.

3. Трети етап-автоматизация на звуковете.

С автоматизацията се създават уменията за правилно изговаряне на нарушените звукове в срички, думи, изречения, свързана реч.

Прилаганата терапия е строго индивидуална за всяко дете или ученик. В часовете за индивидуална и групова логопедична работа се използва лаптоп като високотехнологично помощно средство. Същественото в използването на компютъра е комбинацията между визуална и звукова информация, която въздейства върху учениците и децата и стимулира техните зрительно-пространствени представи. Децата и учениците с езикови нарушения посещават високотехнологичната сензомоторна зала към РЦПППО–Монтана.

2.5.Консултативна дейност

Координацията в дейността с класни ръководители, учители, родители и запознаването им със спецификата на говорния дефект при всеки конкретен случай способства за установяване на единство, системност и последователност в корекционно-възпитателната рехабилитация. В часа за логопедична консултация и работа с родители беше извършена консултативно-диагностична работа с родителите и дадени подробни указания за всеки отделен случай, съобразно вида и степента на комуникативното нарушение.

Общият брой на консултациите с родители, учители и възпитатели е, както следва:

- Брой консултации с родители и ученици-**63**
- Брой консултации с учители и възпитатели-**60**

- Брой родителски срещи-3

Логопедите участваха във всички дейности и мероприятия, организирани и проведени в детските градини и училищата, където изпълняват норма преподавателска заетост.

Редовно е участието на логопедите в педагогически съвети, заседания на ЕПЛР към общообразователните училища, оперативки и сбирки.

3. Анализ на дейността на рехабилитатора на слуха и говора.

Групата за деца и ученици със слухови нарушения стартира учебната година с 12 деца, през втори срок бяха приети още 3 нови деца, а две деца се преместиха и бройката остана 13. Групата е разнородна по пол, възраст и степен на слухов дефицит. Включва 7 момчета и 6 момичета на възраст от 5 до 12 години. Едно дете е в ПГ – 6 год., четири деца са в ПГ 5 годишни, 1 дете е в 1. клас, трима третокласници и четирима в 4 клас. Всички деца са с диагноза двустранна глухота, а три от тях са с множество нарушения. Шест са слухопротезирани с кохлеарни имплантни системи, 5 ползват конвенционални слухови апарати, от тях 2 деца са с комбинирано слухопротезиране. Едно дете не ползва усилващи слухови средства, въпреки предписание от специалист аудиолог. Едно дете с кохлеарен имплант и две деца със слухови апарати не използват устройствата системно.

Вид слухопротезиране	Брой деца с увреден слух	Добра функционалност на устройството и развити комуникативно-речеви умения	Добра ефективност на устройството и частично развити речеви умения	Начален етап на слухопротезиране и слухово-речева рехабилитация	Без резултат от слухопротезирането за целите на вербалната комуникация	Не се носи устройството Липса на вербална комуникация
Кохлеарен имплант	6	4	1			1
Конвенционални слухови апарати	5	2	1		1	2
От тях с комбинирано слухопротезиране	2					
Липса на слухопротезиране	2					2

При 5 от децата с кохлеарни импланти устройствата функционират добре, ползват се системно, семействата осигуряват своевременно консумативи, поддръжка и настройки на апаратите. Благодарение на системната рехабилитационно-терапевтична работа децата са развили комуникативно-речеви умения в различна степен, като тенденциите са положителни. Четири деца с кохлеарни импланти са достигнали ниво на свободно общуване и покриват ДОС за съответната група/ клас, в който се обучават. Учениците завършват с годишни количествени оценки по всички предмети. Една ученичка, която до тази година не ползваше наличния кохлеарен имплант, с усилията на ЕПЛР в училището, се постигна ангажираност от страна на семейството за контрол в използването на устройството.

Две от децата с конвенционални слухови апарати са слабо чуващи и слухопротезирането се отразява благоприятно за комуникативното им развитие. Останалите три деца със слухови апарати са с тежка форма на глухота и минимална ефективност от слухопротезирането. Устройствата не се носят системно, а избирателно, най- вече в часовете за слухова рехабилитация. Често семействата negliжират отговорността за изграждането на навици за системно ползване на слуховите апарати в ежедневието, често липсват батерии и поддръжка. Децата са в условия на практическа глухота. При тях напредъка е бавен, превес има невербалното общуване. При едно от тези деца се наблюдава добра речева динамика. Развит е ограничен речников запас, в обръщение са кратки фрази.

Учениците се справят според възможностите си с предвидения учебен материал. Те не покриват ДОС по БЕЛ и математика и завършват с качествени оценки по тези предмети.

Всички деца и ученици с увреден слух получават персонална подкрепа от ресурсен специалист - рехабилитатор на слуха и говора, който ги подкрепя в учебната дейност и в слухово-речевата рехабилитация

Системната слухово-речева рехабилитация е ключова за децата с увреден слух. Тя подпомага развитието на слуховите възприятия и езиково-речевите възможности. У децата се формират умения за детекция и дискриминация на звукови стимули от средата и реч. Научават се да слушат с насочено внимание, да разбират и продуцират речеви модели. Речникът се обогатява тематично. Работи се за развитие на фразова реч и образуване на правилни граматически конструкции. Развива се диалогичната реч и уменията за разгърнато самостоятелно изказване, обогатява се речниковия фонд с нови думи и понятия. Подпомага се ограмотителния процес и развитието на четивни и писмени умения. Работи се за постановка, корекция и автоматизация на говорни звукове, за правилна артикулация на думи и фрази, постигане на ясно произношение в свързана речева продукция.

През учебната годината е осигурено редовното присъствие в учебните заведения на почти всички деца от групата. При едно дете е

затруднено приобщаването и адаптацията в 1. клас. При двама ученика се наблюдават нередовни присъствия. По данни на родителите, поради здравословни причини. Благодарение на системния контакт – домашни визити, срещи, телефонни разговори с родителите на проблемните деца се търсят начини въпросът с отсъствията да бъде разрешен.

По отношение включването на семейството в рехабилитационно-терапевтичната работа се изграждат и поддържат отношения на доверие и партньорство със слухово-речевия рехабилитатор. Родителите присъстват в занятия, получават ценни указания и съвети. Търсят контакт със специалиста и изпълняват всички препоръки за работа у дома. Насърчава се и се координира осъществяването на срещи и взаимопомощ между семействата на деца с увреден слух. Родителите се консултират и насочват към различни специалисти, служби, организации, касаещи подпомагането на децата с увреден слух и техните семейства.

4. Анализ на дейността на педагога на деца с нарушено зрение.

Обучението на зрително затруднените деца и ученици покрива твърде много и разнообразни области на подготовка, свързани с ранното въздействие за намаляване или предотвратяване на вторичните увреждания, училищното обучение, рехабилитацията и професионалната подготовка.

Зрително затруднените деца и ученици към РЦПППО - Монтана се намират в различни населени места. Всяко едно от децата се обучава в зависимост от потребностите и възможностите. Въз основа на това ЕПЛР подготвят към съответното училище план за подкрепа, индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми.

На незрящите деца от РЦПППО – Монтана са предоставени необходими материали за развитието на тактилността, бял бастун, машина за писане на брайл, лупи и дидактични материали. Монтирана е на компютъра „говореца” програма JAWS.

Сензорният и информационният дефицит са едни от най-важните проблеми, свързани с увреденото зрение. Сензорен проблем за хората с тотална слепота и ниска степен на слабо зрение е ориентирането и придвижването в околната среда.

РЦПППО – Монтана подпомага процеса на приобщаващото образование на ученици с нарушено зрение, които се обучават в НУ „Васил Левски”- гр. Вършец, 1.ОУ “Н. Й. Вапцаров”- Берковица, 2.ОУ „ Хр. Смирненски” – Берковица, 3.ОУ „ Иван Вазов” – Берковица, ОУ „ Св. Св. Кирил и Методий” – с. Замфирово, 2.ОУ „Иван Вазов“ – гр. Вълчедръм и ПГ „Д. Маринов“ – гр. Вълчедръм.

Зрително затруднените ученици се обучават на увеличен плоско-печатен шрифт или на брайл. Те изучават: Четене и писане на брайл, Ориентиране и мобилност, Зрително подпомагане, Полезни умения. В тези часове

използват брайлови геометрични помагала, дискове с подходяща литература за съответния клас, дидактични материали. Научават как да се придвижват с бастун и без него икак да координират движенията си. Научават как да боравят с техниките – дву и три точкова на белия бастун, да се справят с проблеми от битов характер, да пишат и четат на брайл. Важно е за всяко дете да се научи на самостоятелност и независимост.

Ориентиране и мобилност

Програмата цели да развие у учениците умения и навици за ориентиране и мобилност, необходими за определяне на положението на собственото тяло в пространството, чрез използване на запазените сетива. В тези часове у учениците се развиват умения и навици за придвижване в пространството по начин, който е безопасен, уверен и колкото е възможно по-независим.

Целитена програмата по ориентиране и мобилност са:

- познание за тялото: познание за различните части на своето и чуждо тяло, тяхното място, функция и положението на собственото тяло, спрямо други обекти от обкръжаващата го среда;
- знание за значими обекти и стимули, които се използват за определяне на положението и посоката на движението;
- знание за общи понятия: размери, форми, функции, позиции;
- овладяване на различни мобилни техники (с виждащ водач, с бял бастун) и изготвяне на стратегии за индивидуално и безопасно придвижване в малкото и голямото пространство.

Полезни умения

Основна цел на тази програма е да предложи общи, познавателни, всекидневни и социални умения като основа за бъдещ самостоятелен и независим живот в контекста на цялостното развитие на зрително затруднените деца и ученици.

Програмата полезни умения включва: Разпределение на свободното време, култура на поведение в домашна обстановка и на обществени места, опаковка на подарък, култура на подаряване на цветя, запознаване с изкуствата – кино, изобразително изкуство, балет, разпознаване на паричните единици, грижи за дрехите, пазаруване, готварство, използване на светлинен и звуков индикатор и др.

Зрително подпомагане

Програма включва 3 основни модула: обучение на деца от подготвителна група, обучение на ученици в училищна възраст, обучение на деца и ученици с различна степен на нарушено зрение и с множество увреждания.

Зрителният терапевт има творческата свобода да осъществява подходящи зрителни дейности и извън тази програма. Задачите в нея не са еднакви приложими за всички ученици със слабо зрение, тъй като съществуват индивидуални различия в тяхното когнитивно (познавателно) развитие. Програмата е съобразена с развитието на новите реалности в световната теория и практика на подпомагането на зрително затруднените, свързана с ефективното използване на слабото зрение и съдържа:

- разнообразие от оценъчни процедури и обучаващи програми;
- включване на деца от предучилищна възраст и на деца с множество увреждания;
- разширяване на функционалния характер на зрителните задачи;
- обучение в използване на неоптични и оптични средства;
- употреба на електронни средства.

Учебната програма по зрително подпомагане си поставя следните **основни цели**:

➤ Мотивиране на ученика за осъзнаване на своя индивидуален зрителен потенциал за активно подбиране, пресяване и интерпретиране на информацията от околния свят.

➤ Директно и индиректно експериментиране с цел подпомагане на ученика в овладяването на подходящи техники и средства за формиране и развитие на основни зрителни понятия.

➤ Основаване процеса на развитие на функционалното зрение върху три основни координации: око-ръка, око-крак и око-реч.

➤ Използването на подходящи оптични средства и решаване на задачи за близки, средни и далечни разстояния.

➤ Прилагане на придобитите практически умения за ефективно използване на слабото зрение в обучението по специалните учебни предмети, при обучението по общообразователните предмети, във всекидневието, в професионалната подготовка и в семейната среда.

➤ Съчатаване на постигнатото равнище на зрителна ефективност с възможностите на други сензорни канали за достъп до информация, като брайл, релефни изображения, говоряща книга, синтетична реч, компютърна грамотност.

Учениците от НУ „В. Левски“ – гр. Вършец, 2.ОУ „Иван Вазов“ – гр. Вълчедръм, 1.ОУ „Никола Й. Вапцаров“ – гр. Берковица, 2.ОУ „Хр. Смирненски“ – гр. Берковица и 3. ОУ „Иван Вазов“ – гр. Берковица ползват оптични средства с много висок диоптър. При тях е необходимо увеличаване на шрифта. Важна е екипната и индивидуалната работа от специалисти.

Двама ученици от 1.ОУ „Н. Й. Вапцаров“ – гр. Берковица са на комбинирана форма на обучение.

Ученичката от подготвителна група на З.ОУ „Иван Вазов” – гр. Берковица е с оптични средства. Има множество оперативни корекции на очите, които са доста положителни за нея. Тя е със съхранен интелект и ползва увеличен плоско-печатен шрифт.

Ученичката от ОУ „Св. Св. Кирил и Методий” – с. Замфирово със зрителен и говорен проблем. При нея е затруднено фокусирането на буквите и оттам възпроизвеждането на даден текст. Ползва оптични средства и увеличен плоско-печатен шрифт.

Ученичката от ПГ „Димитър Маринов“ – гр. Вълчедръм е в 10. клас. Тя е незряща и се обучава в дневна форма. Пътува всеки ден с автобус от с. Септемврийци, придружена от съучениците си. Участва активно в живота на класа. Обучена е на брайл. Контролните тестове по всички предмети са направени с помощта на говорещата програма Jaws. Владее добре техниките на белия бастун. Предоставени са ѝ учебници и приложения към тях на брайл от Специално училище за ученици с нарушено зрение „ Луи Брайл“ –гр. София.

От голямо значение за постигането на добри резултати при ограмотвяването и развитието на учениците със зрителен дефицит е екипната работа. Важно за децата и учениците е адаптацията им в училищната среда. Те са чувствителни, осъзнават проблема си и успешно се включват в живота на класа.

5. Анализ на дейността на психолозите.

Професионалната реализация на психолозите Боряна Петрова, Татяна Тимова, Антон Цифудин и Елеонора Планинец през учебната 2017/2018г. е свързана с диагностициране и консултиране на **211** деца и ученици със СОП на територията на общините Монтана, Берковица, Вършец, Лом, Вълчедръм, Чипровци, Брусарци, Медковец, Г.Дамяново, Бойчиновци, Якимово.

- Брой деца и ученици с осигурена допълнителна подкрепа от психолог : **173**
- Брой деца/ученици включени в психологична група: **173**
- Брой деца/ученици отпаднали от група за психологична подкрепа: **6**

Всяко дете има пълен набор документи в досието си. Децата със СОП са с различни затруднения и увреждания, които оказват влияние при постигането на държавните образователни стандарти за съответната група/клас, а именно:

- сензорно увреждане;
- умствена изостаналост;
- физическо увреждане;
- езиково -говорно нарушение;

- обучителни трудности;
- множество увреждания.

Съобразно годишният план за дейността на психолога в началото и в края на периода се започна/завърши с цялостна прецизна диагностика на емоционалните, познавателните, психични процеси и интелектуално равнище на учениците и децата със СОП. Обследването на всяко едно дете се извършва чрез набор от тестове и методики, част от батерията за диагностициране, с която разполага Регионален център - Монтана. Диагностицирането се извършва в различните сфери със следните методики:

IQ:

- Тест Бине-Терман – изследване на интелект;
- Тест на Рейвън за деца – изследване на интелекта;
- Тест на Векслер за интелигентност при деца от 6 до 16 години (HAWIK-R 1983);

Когнитивна сфера на функциониране:

памет:

- Виноградова – изследване на логическата и механична памет;
- Тест на Лурия « Заучаване на 10 думи»- изследване на ретенция и репродукция на паметта;
- Тест ” Коректурна буквена проба”- изследване на обем и работоспособност;
- « Цифрова проба на Джекобсон» – изследване на обем и работоспособност;
- Тестове за узнаване с вербален и невербален материал;

- мислене:

- Тест за понятия и асоциации „Четвърти излишен”

внимание:

- Тест на Пиерон и Рутер- Изследване на концентрация и устойчивост;
- Проба на Тулуз и Пиерон- изследване на концентрация и устойчивост;
- Проба на Херберт Винклер- изследване концентрацията и устойчивост;
- Проба „Украсяване на рамки на Ш.Бюлер”- изследване концентрация и устойчивост;
- Проба на Бурдон- концентрация и устойчивост;
- Тест „Лабиринт” или „Пръстени на Ландолт”- изследване на устойчивостта на вниманието;
- Тест ”Коректурна матрица”- превключване;
- Проба за превключване на вниманието на Пирьов и Цанев;
- « Преплетени линии на Платонов» – разпределяемост;
- Тест на Оскар Ман; Проба със силуети – изследване на въображение и възприятия;

Личностна и емоционална сфера:

- Тест за изследване на самооценката;
- Въпросник за измерване на агресивността на Б.Дюрки;
- Тест за изследване на стила на поведение в конфликтна ситуация „Т.Килман“;
- тест „психични девиантни диспозиции/акцентуации“;
- тест „Училищна тревожност“ на Филипс;
- тест „Таблицы на Шульте“;
- графически метод "Моят кръг на общуване" на Т.Ю. Андрюшенко особено полезен при деца със затруднения в общуването;
- Проективни тестове и нестандартизирани методи – диагностично наблюдение, интервю и беседа.

След обработка на резултатите бяха попълнени техните доклади и планове за подкрепа, съобразявайки се с индивидуалните им възможности, потенциали и ресурси, а бланките от тестове са приложени към папката със задължителна документация на всяко дете и ученик със СОП.

Всяко едно новопостъпило дете в течение на учебната година в групата на съответния психолог бе обследвано обстойно и му бе изготвена необходимата документация.

В работата си психолозите залагат много часове за развитието на когнитивните процеси, които чувствително страдат при децата и учениците със СОП, а в същото време са от съществено значение за усвояване на учебния материал. Усилията им са насочени да се постигнат по-добри резултати относно концентрацията и устойчивостта на вниманието си, да им помогнат да обогатят възприятията и представите си, да се подобрят вербалната и невербалната им памет, мисленето, въображението. Залагат също така корекционна дейност, с която целят намаляването на агресивните прояви на учениците със СОП в училище и тяхното успешно интегриране в живота на класа и разбира се социализацията им в обществото.

Работата на екипа психолози е насочена към развитие и усъвършенстване на способностите за преодоляване или компенсиране на затрудненията и дефицитите в развитието, произтичащи от основното заболяване с оглед подобряване възможностите за интеграция и социализация.

Активно се оказваше съдействие по места на учителите от общообразователните училища относно възникнали затруднения в поведенческата реализация на подрастващите. Съдействието се изразяваше най-вече в консултации, както по отношение на поведението на подрастващите, така и относно адекватната реализация и релевантна организация на тяхното време за достигане на пълноценна просоциална активност и психично благополучие.

При индивидуалните им занимания с децата и учениците, действията им бяха насочени предимно към корекция и превенция на негативните

поведенчески прояви и предоставяне на позитивни модели за подражаване и формиране на адекватна ценностна система, самооценка и самочувствие.

При всяка една от срещите си с децата отделят време да поговорят и за неща като: лична хигиена и външен вид, училищни задължения и отговорности, приобщаване и адаптиране към групата и класа.

Сериозна част от работата на екипа психолози (най-вече с по-големите) е насочена изцяло към това да ги мотивират да посещават училището и учебните занятия, както и да изградят модел на поведение, съответстващ за тази институция. Провеждат корекционна дейност за промяна на нагласата и приемането на образованието като ценност.

На всички деца/ученици, при които имаше движение в течение на учебната година, т.е. бяха преместени от едни училища и градове в други, те оказваха подкрепа. Децата бяха сменили изцяло своето обкръжение и среда и работата с тях бе в посока по-лесна и безболезнена адаптация към новия начин на живот. Оказване на помощ в това да намерят своето място сред новата група и среда.

Целите и задачите, които екипа си бе поставил в началото на учебната година са съобразени с потребностите и възможностите на всяко дете. Екипът работи постоянно и задълбочено и с родителите на интегрираните деца. В консултациите с тях се обяснява състоянието на детето им в настоящия момент, получават съдействие да стигнат до най-доброто за детето решение за форма на обучение, за собственото си отношение към проблема, за конфликтните ситуации, които възникват в училище и на улицата и т.н.

При взаимодействието на екипите по места относно реализиране на дейността не се срещаша трудности, които да затруднят или възпрепятстват целенасоченото изпълнение на плановете за подкрепа.

В резултат от задълбочената работа на психолозите през последните три учебни години се забелязва мотивация и интерес у учениците за учебна дейност, подобряване процеса на общуване между ученици и учители. Активно бе участието на учениците в живота и дейността на класа и училището като същите придобиха самочувствие и започнаха да се чувстват по-значими в обществото.

Постигнати бяха по-добри резултати относно развитието на когнитивната и емоционалната сфера. По отношение на познавателните процеси при част от децата и учениците със СОП частично бяха подобрени качествата на вниманието – устойчивост и концентрация; констатира се обогатяване на възприятията и представите за календарната възраст, за съществуващите предмети и явления от обкръжаващата среда, въображението, емоционалната сфера и социализацията им в обществото.

През цялата учебна 2017/2018г. психолозите активно участваха в организирането и провеждането на редица мероприятия и програми за деца и ученици със СОП в Регионален център- Монтана.

С децата и учениците със СОП бяха реализирани разнообразни ролеви игри, музикотерапия, когнитивно стимулиране чрез прилагането на прагматични технологични средства на въздействие, насочени към подпомагане на тяхното пълноценно социално функциониране.

И през учебната 2017/2018 психолозите участваха като членове в Консултативна комисия за изготвяне на социални оценки на лица с увреждания към ДСП - гр.Монтана, гр.Берковица, гр.Бойчиновци, гр.Лом, гр.Вълчедръм.

Екипът от психолози винаги е бил и ще бъде в подкрепа на деца, родители и учители. При взаимодействието на екипите по места относно реализиране на дейността не се срещаша трудности, които да доведат до загуба на технологично време при целенасоченото изпълнение на плановите за подкрепа.

Психолозите проведоха следните основни дейности:

- Ежедневни консултации с ученици;
- Консултации с учители/ възпитатели – **192**;
- Консултации с родители – **174**;
- Участие в срещите на ЕПЛР към училища и детски градини - **500**.

6. Анализ на дейността на болничните учители.

През учебната 2017/2018 г. в област Монтана няма назначени болнични учители.

7. Анализ на дейността на помощниците на учителя.

През учебната **2017/2018 г.** на територията на област Монтана ДГ №12 „Звънче”- гр. Лом, ДГ №10 „Детелина”- гр. Монтана, ДГ „Звездица”- с. Лехчево работеха по проект „*Заедно от детската градина*” на УНИЦЕФ – България. Във връзка с дейностите по проекта в детските градини са назначени 3 помощници на учителя.

Наличието на помощник на учителя в детската градина е от голямо значение за ефективното приобщаване на децата със специални образователни потребности. Той се явява медиатор между детето, учителя, останалите деца в групата, специалистите които оказват допълнителна подкрепа за личностно развитие и родителите. Неговата дейност спомага престоят на „различните” деца да бъде максимално облекчен спрямо техните специфични нужди и здравословно състояние, така че да не са изолирани от своите връстници, но и да получават адекватна на потребностите си подкрепа.

През учебната година помощниците на учителя участваха в работата на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата със специални образователни потребности като осъществяваха следните **основни дейности**:

- Подпомагаха изпълнението на дейности, определени в плановите за подкрепа на децата със специални образователни потребности;
- Оказваха техническа помощ при подготовката на образователни материали за децата;
- Съдействаха на учителите при подбиране на подходящи методи, средства и материали за осъществяване на образователния процес;
- Съдействаха организационно и технически на учителите при провеждането на педагогическите ситуации в групите в детските градини;
- Подпомагаха осигуряването на безопасни условия за обучение на децата, като подкрепяха учителите при осигуряването на реда в групите в случай на проблемно поведение на дете;
- Подпомагаха овладяването на хигиенни навици и самообслужването на децата в детските градини;
- Улесняваха процеса на комуникация между учителите и децата;
- Включиха се в организирани курсове за обучение и квалификация.

През цялата година дейността на помощниците на учителя бе насочена към децата и тяхната индивидуалност. Те подпомагаха формирането на положителна нагласа към учебния процес и работеха за пълноценното приобщаване на децата към средата в детските градини, съобразно специфичните и възрастовите им особености и потребности. Помагаха за по-успешното преодоляване на възникващи затруднения от образователно естество, както и социализиране на децата от семейства със затруднения.

Организационни връзки и взаимоотношения:

Помощниците на учителя винаги се отзоваваха на нуждите на учителите. Те поддържаха постоянна връзка с родителите, създавайки мост между детската градина и общността. Подпомагаха ръководството на детските градини и учителите при взаимодействието с родителите. Осъществяваха трайно сътрудничество с родителската общност, запознаваха я с евентуални затруднения на децата, популяризираха успехите им сред нея и способстваха за активното ѝ включване в живота на детските градини. Със своята дейност съдействаха за детското развитие през периода на първоначалното изграждане и формиране на детската личност.

Помощниците на учителя спомагаха за формирането на ценностна система, ориентиране към уважение и зачитане на индивидуалността на отделната личност. Отношенията между децата и техните учители трябва да се основават на уважение и разбирателство.

8. Анализ на дейността на ергогерапевта и сензорния ко-терапевт в РЦПППО-Монтана.

8.1.Сензорен ко-терапевт

В групата за сензорна терапия през учебната 2017/2018 г. бяха приети 14 деца и ученици . Групата е разнородна по пол, възраст и степен на заболявания. Включва 11 момчета и 3 момичета на възраст от 4 до 11 години. Единадесет от тях посещават детска градина, две деца са второкласници, а един ученик се обучава в 5 клас.

Децата и учениците са с различни диагнози.Четири от тях са с диагноза детски аутизъм,три с обучителни трудности,четири с ЛУИ,едно с УУИ, едно с ДЦП и едно със слухово нарушение. Посещават сензорната зала в РЦПППО – Монтана. Обхванатите деца получават ресурсно подпомагане в 8 учебни заведения на територията на област Монтана – 11 деца в детски градини и 3 в училище. Подпомагат се според нуждите им.

В групата за сензорна терапия бяха включени деца от трите групи:

- Деца избягващи сензорни стимули;
- Деца търсещи сензорни стимули;
- Деца с проблеми в моторните умения.

Работата на сензорния терапевт играе ключова роля в традиционната терапия на СИД. Този вид терапия включва планирана и проектирана занимателна програма. Сензорната програма стимулира „близките” усещания (тактилни, вестибуларни и проприоцептивни) чрез комбинация от внимателно организирани и релаксиращи техники. Използват се методи за тренинг на моторните умения, които обикновено се състоят от адаптиращо физическо обучение, обучение за движение и гимнастика. Сензорно-инегративният подход се ръководи от един много важен аспект, а именно мотивацията на детето за избора на дейности.

Оценката на способностите на децата се състои едновременно от стандартизирано тестване и структурирани наблюдения на отговорите на сензорна стимулация, наблюдение на стойката, позата, равновесието, координацията и движението на крайниците и очите. Тестовите резултати и отчетените данни, заедно с информацията от родителите и другите специалисти, внимателно се анализират. Въз основа на тях се дадоха препоръки към семейството.

Децата със сензорна дисфункция стават по-зрели и успешни, ако им позволим да бъдат активно въввлечени в заниманията на базата на умело

подбрани сензорни преживявания. Резултатите от работата в посока на общото нервно- психическо развитие на децата с нарушена сензорна интеграция са адекватни и развиващи, когато в работата се използват възможно по-голям спектър от методи и техники за въздействие, съответни на степента и интензитета на сензорните дефицити.

В сензорната стая се работи по посока на:

- предизвикване на сетивата;
- изграждане схема на тялото – знание за собственото тяло и включването му в определена дейност;
- по-ефективно възприемане на сложна сетивна информация;
- провокиране на интерес и устойчивост на вниманието;
- решаване на двигателни проблеми чрез взаимодействието със средата и изпълнението на конкретна задача;
- добро позициониране и степенуване в увеличаването на издръжливостта, силата, както и повтаряне на дейностите;
- адаптация в нова среда, приемане на правила;
- релаксация, с цел обработка на информацията, справяне с хиперактивността.

Целта на мултисензорната терапия е детето да натрупа богат сензорен опит и съобразно възможностите си да го обработи и да реагира адекватно на стимулацията с двигателна реакция, емоция, изказ. Ползното в случая е, че сетивните въздействия развиват мозъчната дейност и нейните функции, отговорни за качества като внимание, концентрация, памет, емоции и възможност за обучение. Оpozнаването на средата в сензорната стая е важно за развиване на личния опит и потенциал на детето, където то изучава и изследва чрез сетивата в процеса на игра. В тази обстановка на детето се дава възможност да разбира по-лесно речта и да развива комуникативните си умения по естествен начин. Свободата на движение подобрява фините умения и води до по-добра координация на движенията. Постига се пространствена ориентация, което предполага повече самостоятелност и гъвкавост в ежедневните дейности. Терапевтичната среда е подготвена, така че да бъде забавна за детето, което може да експериментира и изобретява своето желание за игра.

8.2.Ергогерапевт

През учебната 2017-2018г. ерготерапевтът работи с 16 деца със специални образователни потребности. Групата е разнородна по пол и възраст. Включва 11 момчета и 5 момичета на възраст от 4 до 8 години. Десет деца посещават детска градина в подготвителна група 5 и 6 годишни, едно дете е първокласник, едно дете е във втори клас, едното е в четвърта група, едно е в първа и две деца са във втора група.

Едно дете е с диагноза ЛУИ, 4 деца са с диагноза ДЦП, 3 с диагноза аутизъм, 1 дете е с диагноза езикови нарушения, 1 дете е с диагноза слухово нарушение, 2 деца са със синдром на Даун, 2 са с обучителни трудности, 1 е с диагноза УУИ и 1 е с генерализирано разстройство в развитието.

Обхванатите деца провеждат терапия в Ерготерапевтична зала към РЦПППО гр. Монтана, но се обучават в учебни заведения и детски градини на територията на област Монтана. Подпомагат се според необходимостта от приложение на ерготерапевтична дейност.

Проведени са 28 консултативни срещи с деца и ученици и 24 семейни консултации за учебната 2017/2018год.

Децата, посещаващи Ерготерапевта сесправят успешно с поставените терапевтични задачи и постигат добри резултати.

Ерготерапията подпомага цялостното развитие на децата. Формира умения, затвърдява навици за самообслужване, тренира сензорните стимули, способства адаптирането на средата към техните нужди. Ерготерапевтичните програми изграждат вътрешна мотивация, активност и максимално възможна самостоятелност. Подобрява се качеството на живот на детето, постига се чувството на здраве и благополучие. В края на ерготерапевтичните сесии се наблюдава оптимизиране на дейността, базирана на дейностния подход към всеки клиент.

По отношение включването на семейството в ерготерапевтичния процес се изграждат и поддържат отношения на доверие и партньорство между терапевта и родителя, насърчава се обратната връзка. При необходимост се осъществява и екипност в работата със сензорния терапевт. Терапевтът насърчава и поощрява креативността и експериментирането в работния процес. Родителите получават ценни указания и съвети по отношение насърчаване уменията и дейностите на децата за справяне в живота и извън познатата среда. Търсят контакт със специалиста и изпълняват дадените насоки и препоръки. Родителите се консултират и при необходимост се насочват към различни специалисти, служби и организации, касаещи подпомагането на децата със специални образователни потребности и нуждата от подходяща терапия.

V. ИНФОРМАЦИЯ СЪГЛАСНО ЧЛ. 145, АЛ.2 ОТ НАРЕДБАТА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ

1. Брой деца със СОП по групи, които се обучават в детските градини по чл. 35 от ЗПУО:

Детска градина / групи	Брой деца
1-ва група	1
2-ра група	6
ПГ 5 години	22

ПГ 6 години	20
Общ брой деца от предучилищна възраст	49

2. Брой ученици със СОП по класове, които се обучават в училищата по чл. 38 и 39 от ЗПУО:

Общ брой ученици в начален етап	77
I клас	14
II клас	21
III клас	21
IV клас	21
Общ брой ученици в прогимназиален етап	74
V клас	28
VI клас	13
VII клас	24
VIII клас	9
Общ брой ученици в гимназиален етап	11
IX клас	5
X клас	4
XI клас	2
XII клас	0
ОБЩ БРОЙ УЧЕНИЦИ СЪС СОП	162

Изводи:

От направения статистически анализ на децата и учениците със СОП, които се подпомагат от РЦПППО – Монтана по класове и етапи на образование се наблюдава следната тенденция:

Висок е и броят на децата от предучилищна възраст. Това е и доказателството информираността относно ресурсното подпомагане и доверието към специалистите, осъществяващи тази подкрепа, което от своя страна дава една добра основа за успешното им обучение и личностно развитие в бъдеще.

По-висок е броят учениците в начален и прогимназиален етап. Поради социално - икономическите условия в областта и ниския социален статус на семействата се забелязва тенденция към заминаване за чужбина заедно с родителите.

Допълнителната работа с помощта на ресурсен учител води до стимулиране на общото психомоторно развитие и когнитивните процеси.

Това ще доведе до повишаване на мотивацията на учениците за учебна дейност и подобряване на общуването им с техните връстници. Ще бъдат активно включвани в живота и дейността на класа и училището и по този начин учениците със СОП ще намерят своето място в обществото.

Плавно спада броят на децата след седми клас. В тази възраст част от учениците продължават обучението си самостоятелно, без ресурсно подпомагане, а други, които са с тежки нарушения и са се обучавали с качествени оценки, не продължават обучението си в системата на образованието. Една от причините е липсата на алтернативи в малките населени места.

3. Брой деца със СОП, които се обучават в специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

В област Монтана няма деца със СОП, които се обучават в специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

4. Брой ученици със СОП, които се обучават в специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

В област Монтана няма ученици със СОП, които се обучават в специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

5. Брой деца със СОП, които се обучават в ЦСОП.

През учебната 2017/2018 г. няма деца, които се обучават в ЦСОП на територията на област Монтана.

6. Брой ученици със СОП, които се обучават в ЦСОП.

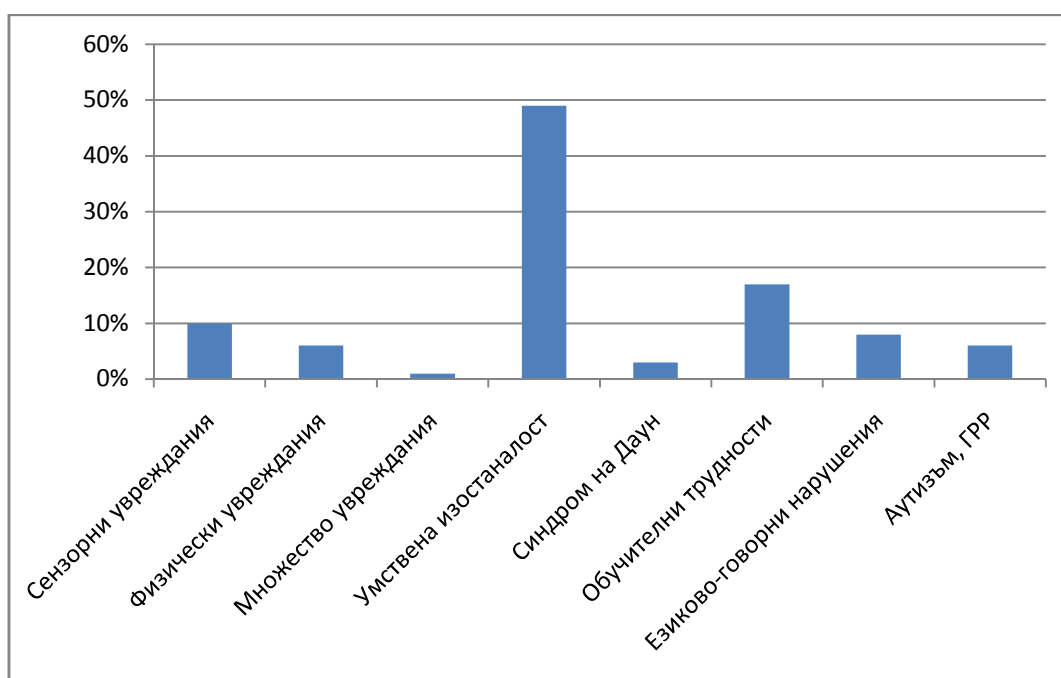
През учебната 2017/2018г. в Центровете за специална образователна подкрепа на територията на област Монтана се обучават общо **62** ученици, както следва: в ЦСОП „Христо Ботев”, гр. Берковица - 25 и в ЦСОП „Д-р Петър Берон”, Лом – 37. Екипите за подкрепа за личностно развитие са разработили индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми на всички ученици.

7. Брой деца и ученици, подпомагани от РЦПППО по вида на специалните им образователни потребности.

Разпределението на децата и учениците, подпомагани от Регионален център – област Монтана по вида на специалните им потребности, е представено в следната таблица:

ВИДОВЕ УВРЕЖДЕНИЯ	БРОЙ УЧЕНИЦИ
I. СЕНЗОРНИ УВРЕЖДЕНИЯ	
1. Увреден слух	13
2. Нарушено зрение	9
ОБЩО СЕНЗОРНИ УВРЕЖДЕНИЯ	22
II. ФИЗИЧЕСКИ УВРЕЖДЕНИЯ, ДЦП	13
III. МНОЖЕСТВО УВРЕЖДЕНИЯ	3
IV. УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ	
1. Лека умствена изостаналост	75
2. Умерена умствена изостаналост	25
3. Тежка умствена изостаналост	3
ОБЩО УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ	103
V. СИНДРОМ НА ДАУН	7
VI. ОБУЧИТЕЛНИ ТРУДНОСТИ- Специфично разстройство на училищните умения	35
VII. ЕЗИКОВО-ГОВОРНИ НАРУШЕНИЯ	16
VIII. АУТИЗЪМ, ГРР	12
ОБЩО:	211

Диаграма 12



От така представената диаграма може да се направи следния **анализ**:

Най-голям процент от децата са с интелектуален дефицит, като преобладаваща е ЛУИ. Следват групата на децата с обучителни трудности. Тези деца и ученици са със задържане или непълно развитие на интелекта, характеризиращо се с нарушение на уменията, които възникват в процеса на развитие и дават своя дял във формирането на общото ниво на интелигентност, т.е. когнитивните, речевите, двигателните и социални умения.

При децата с лека умствена изостаналост се наблюдават умения за обличане, миене, хранене, тоалет. Темпът на развитие на практическите умения е значително забавен. Нарушенията в паметта се изразяват в нарушаване на логичната памет. Нарушенията във вниманието се изразяват в появата на ниска концентрация. При засегнатите от лека умствена изостаналост индивиди се наблюдават проблеми с четенето, писането и смятането. Промените в мисленето и речта, които наблюдаваме при децата с Умерена умствена изостаналост се изразяват в усвояване на речта със закъснение. Някои от засегнатите деца достигат нивото на ежедневната реч, водят разговори. Не са в състояние да извършват сложни мисловни операции. Липсва абстрактно и логическо мислене. Промени в подвижността се явяват по-късно, като страдат фините движения. Всички така описани проблеми при децата и учениците с умствена изостаналост са обект на корекция и терапия на екипа от психолози.

Сравнявайки децата и учениците със сензорни и физически увреждания преобладаващ е дялът на сензорните, а най-малък е процентът на децата с множество увреждания.

Сред децата със сензорни увреждания се наблюдава превес на децата с увреден слух над тези с нарушено зрение. Може да се отбележи, че голяма част от децата със сензорни увреждания са със сравнително съхранени и добри интелектуални възможности, затова при тях екипът от психолози работи предимно по отношение на социализиране, адаптиране и самооценка. Има и изключения, при които се констатира по-сериозен дефицит в интелектуалната сфера и когнитивните процеси.

Децата с аутистични прояви също не са малко. Именно с тези деца се изисква сериозна работа и подкрепа от страна на психолозите. При тези деца процесът на адаптация и социализация е силно затруднен, срещат се най-много поведенчески проблеми и емоционална неустойчивост.

В заключение може да се каже, че всички тези групи поради спецификата на уврежданията си изискват един много продължителен и задълбочен процес на терапия и корекция.

8. Брой помощници на учителя.

На територията на областта са назначени 3 помощници на учителя, които работят в 3 детски градини по проекта „Заедно от детската градина” на УНИЦЕФ – България.

➤ ДГ № 10 „Детелина” - град Монтана;

- ДГ № 12 „Звънче” - град Лом;
- ДГ „Звездица” - село Лехчево.

VI. КВАЛИФИКАЦИОННА ДЕЙНОСТ

1. Брой специалисти от РЦПППО преминали квалификационни курсове (въвеждаща и периодична квалификация)

През учебната 2017/2018 г. **33** педагогически специалисти от Регионален център – Монтана повишиха своята квалификация. Те се включиха в различни тренинги, обучителни семинари, кръгли маси, работни срещи и конференции на общинско, областно, национално и международно ниво.

➤ В периода от 06.09.2017 г. до 08.09.2017 г. всички педагогически специалисти от РЦПППО – област Монтана взеха участие в обучение на тема: *„Умения за разрешаване на конфликти-диагностика, стилове, техника”*.

➤ Педагогически специалисти от РЦПППО – област Монтана взеха участие в обучение на тема: *„Сензорна интеграция – фактор в ранното детско развитие. Теория и практики”*, което се проведе на 06.02.2018г.

➤ Директорът на РЦПППО – област Монтана Диана Божинова, членовете на РЕПЛР към РЦПППО - Монтана Боряна Петрова, Антон Цифудин, Румяна Димитрова, Виолета Цветанова, Диана Николова, Янита Сейкова, Нели Вълкова и Елена Илиева взеха участие в тримодулно обучение за обучители на теми:

- *„Основи на приобщаващото образование и подходи за обучението на педагогическите специалисти”*;
- *„Интерактивни методи за обучение на педагогически специалисти и дизайн на обучителна сесия”*;
- *„Супервизия и интервизия в системата на предучилищното и училищното образование”*.

Виолета Цветанова

➤ Присъждане на IV професионално-квалификационна степен от СУ „Св. Климент Охридски” и Департамент за информация и усъвършенстване на учители – София - януари 2018г.

➤ Участия в серия от обучения с лектори на НАРУ и външни експерти, привлечени от Уницеф – България за целите на проект „Заедно от детската градина” на теми:

- „Организация на допълнителната подкрепа за личностно развитие в училища и детски градини”;
 - „Помощни средства и технологии в обучението на деца и ученици със специални образователни потребности”;
 - „Развиване на емоционална интелигентност при деца и ученици”.
- Участие в Международна научна конференция на тема: „Нови технологии в диагностиката и терапията на нарушения в развитието” – 23-25 март 2018г., НБУ – София.

Даниела Алексиева

- Участие в обучителни програми на Просвета чрез уебинари и присъствени форми на следните теми:
- „Програма 1- Формиране на умения за успешно прилагане на новите учебни програми по БЕЛ в 1-4 клас”.
 - „Програма 22- Традиции и иновации в обучението по БЕЛ в начален етап на средното училище”.

Валя Петрова

- Участие в обучителна програма на Просвета за придобиване на квалификационни кредити чрез уебинар и присъствена форма на тема:
- „Практически умения по музика- Фактор за успешно прилагане новите учебни програми”.

Боряна Стефанова

- 24.04.2018 г.–обучение на тема: „Основи на компютърната сигурност в интернет като помощно средство за противодействие на детската сексуална експлоатация и трафика на деца чрез ИНТЕРНЕТ”.

Лолита Борисова

- 24.04.2018 г.–обучение на тема: „Основи на компютърната сигурност в интернет като помощно средство за противодействие на детската сексуална експлоатация и трафика на деца чрез ИНТЕРНЕТ”.

Янита Сейкова

- Серия от обучения с лектори на НАРУ и външни експерти, привлечени от Уницеф – България за целите на проект „Заедно от детската градина” на теми:
- „Организация на допълнителната подкрепа за личностно развитие в училища и детски градини”;
 - „Помощни средства и технологии в обучението на деца и ученици със специални образователни потребности”;
 - „Развиване на емоционална интелигентност при деца и ученици”.

➤ Международна научна конференция на тема: „Нови технологии в диагностиката и терапията на нарушения в развитието” – 23-25 март 2018г”.

Мариана Кирилова

➤ Участие в обучителни програми на Просвета чрез уебинари и присъствени форми на тема:

- „Програма 22- Традиции и иновации в обучението по БЕЛ в начален етап на средното училище”.

Периодична вътрешно-училищна квалификация на кадрите

Традиция на Регионален център – област Монтана е да организира обучителни семинари за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти за работа с деца и ученици със специални образователни потребности.

Педагогическите специалисти ежемесечно споделят своя добър педагогически опит помежду си и със своите колеги от общообразователните училища. Целта е обмен на добри педагогически практики между специалистите и повишаване качеството на образователно – възпитателния процес. Те провеждат разнообразни по форма и съдържание теми – открити уроци, семинари, дискусии, работни срещи, обучителни тренинги и супервизии.

Презентации по теми:

➤ "Диагностика на деца с проблеми и изготвяне на психологически статус"- А. Цифудин

➤ „Насоки и препоръки за изготвяне на:Индивидуална учебна програма; План за подкрепа;Индивидуален учебен план” - Даниела Алексиева, Валя Петрова

➤ „Институции, ангажирани с приобщаващото образование на деца и ученици със СОП според ЗПУО” -Антон Цифудин, Янита Сейкова, Виолета Цветанова

➤ „Екипното взаимодействие между педагози и родители – първа стъпка към приобщаването на децата и учениците в училищната среда”- Севделина Петрова,Лъчезар Лазаров

➤ “Методи и подходи при работа с деца с неразвита вербална реч”- Мариана Кирилова

- *„Особености при социалната адаптация на деца със синдром на Даун. Насоки и препоръки за работа”* - Боряна Стефанова
- *„Ерготерапията-една необходимост и крачка напред в терапевтичната дейност”* - Елена Илиева
- *„Насърчаване процеса на четене при деца и ученици със СОП”* - Лолита Борисова
- *„Съвместни дейности и мероприятия на ресурсен учител и логопед”* - Даниела Алексиева, Мариана Кирилова
- *“Професионално ориентиране и кариерно развитие на ученици със специални образователни потребности след завършен VII клас и X клас”*- Наташа Боянова
- *„Образователен клуб „След 40-те минути”* – Диана Йорданова
- *„Как да работим с децата от аутистичния спектър”*- Мая Кьосина
- *"Възможностите на ерготерапията при работа с деца"*- Елена Илиева
- *„Клуб „Партньори”, гр. Лом – терапевтична програма”* - Мариана Кирилова, Наташа Боянова
- *„Съвместни дейности и мероприятия на ресурсен учител и логопед”* - Даниела Алексиева, Мариана Кирилова
- *„Арт терапия за деца със СОП. Същност, дейности и мероприятия на арттерапевтичната работа”* – Елеонора Планинец
- *„Психологическа и ресурсна подкрепа на деца със специални образователни потребности и техните родители”* – Татяна Тимова, Боряна Стефанова
- *„Подготовката на помощник на учителя – ключ за успешно приобщаване”* – Виолета Цветанова
- *„Взаимодействие между образователните институции и социалните услуги”* – Диана Божинова-директор на РЦПППО – област Монтана
- *„В света на приказките – дейност на Ресурсна школа за деца, учители и родители-гр. Берковица”* – Бисерка Костадинова

2.Брой организирани обучения на помощници на учителя.

На основание чл.10, т. 1 от Правилника за устройството и дейността на регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, обн. ДВ, бр.9/26.01.2018г., и в изпълнение на чл.145, ал.4-5 от Наредба за приобщаващото образование, обн. ДВ, бр. 86/27.10.2017г., Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности - област Монтана организира **краткосрочно модулно обучение на всички помощници на учители** в област Монтана на тема: *„Децата със специални образователни потребности“*. Въвеждащото обучение се проведе за периода от 19.03.2018г. до 23.03.2018 г. в конферентната зала на РЦПППО-област Монтана. Наред с теоретичната част участниците бяха включени в различни интерактивни дейности, както и наблюдаваха демонстрации на работа с деца със СОП в ерготерапевтична зала, сензорна зала и в клуба по интереси. Участниците получиха пакет с полезна информация относно същността на работа с деца с проблеми от различно естество.

3. Брой организирани курсове и обучения на педагогическите специалисти от детските градини и училища от РЦПППО като специализирано обслужващо звено.

РЕПЛР към РЦПППО – област Монтана, като специализирано обслужващо звено организира **6** обучения, консултативни работни срещи и информационни семинари на педагогическите специалисти от детските градини и училища, както следва:

➤ **Консултативни срещи на тема: «Стъпки в осъществяването на допълнителна подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности»** са проведени на:

12.12.2017г. от 13.30 ч. в заседателната зала на Профилирана гимназия „Д-р Иван Панов“- гр. Берковица за общините Берковица и Вършец;

13.12.2017г. от 13.30 ч. в заседателната зала на VI СУ „Отец Паисий“- гр. Монтана за общините Монтана, Якимово, Чипровци, Георги Дамяново и Бойчиновци;

14.12.2017г. от 13.30 ч. в заседателната зала на I ОУ „Никола Първанов“ - гр. Лом за общините Лом, Брусарци, Медковец и Вълчедръм.

➤ На 21.03.2018 г. членовете на РЕПЛР Боряна Петрова – психолог, Румяна Димитрова – старши ресурсен учител и Диана Николова – логопед, проведоха **информационен семинар с учители, членове на ЕПЛР и координатор на екипите** в VII СУ „Йордан Радичков” – гр. Монтана.

➤ На 26.03.2018 г. членовете на РЕПЛР – Нели Вълкова – рехабилитатор на слуха и говора и Бисерка Костадинова – старши учител на деца с нарушено зрение проведоха **информационен семинар** на тема: „Приобщаване на децата със сензорни нарушения в образователна среда” с членове на ЕПЛР от детските градини и училища на територията на област Монтана, които работят с деца със сензорни нарушения.

➤ На 26.04.2018г. РЦПППО - област Монтана проведе **информационен семинар** на тема: *"Организация на приобщаващото образование в детските градини"* с директори, координатори и председатели на ЕПЛР в детските градини. Представиха се актуални теми по отношение на приобщаването на деца със СОП, а също и насоки за работа с терапевтична дейност - Ерготерапия и Сензорна интеграция. Модераторите-членове на РЕПЛР реализираха практическата част - работа във фокус групи, където участниците решаваха казуси от практиката си в детските градини.

VII. ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЕЙНОСТИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА ПОЛОЖИТЕЛНИ НАГЛАСИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ – БРОЙ И ВИД НА ДЕЙНОСТИТЕ

Работа с родителите

Когато планират работата си с родителите, специалистите от Регионален център – Монтана не забравят, че родителите са хора с натрупан опит и разполагат с много информация. Винаги свързват нещата, които им се съобщават с предишния си опит и знания и са практически ориентирани.

Специалистите към Регионален център – област Монтана се стремят целогодишно да включват родителите и техните деца в разнообразни дейности и мероприятия. Организиран за тях тренинг, включват ги в дискусии и разнообразни извънкласни дейности и мероприятия. Провеждат работни срещи в неформална обстановка, на които се информират за предстоящи събития, организират бъдещи мероприятия или просто, за да си общуват.

На тези срещи се делегират отговорности – за намиране на информация, усвояване на умения от родителя за продължаващо обучение вкъщи, за

закупуване на материали за работа или придружаване на детето за участие в извънучилищни мероприятия или други видове дейности.

Клуб „Специални родители” – гр. Лом

➤ Апликационно студио *„Хартиени вълшебства”*:

- консултативни работни срещи с родители във връзка с предоставянето на допълнителна подкрепа и информираност на семействата относно наличните местни ресурси за подкрепа в общността – октомври – 2017г.

- изготвяне на коледни декори в ресурсен кабинет в ДГ 12 „Звънче” – Лом – декември – 2017г.

- изготвяне на пролетни декори в ресурсен кабинет в ДГ 12 „Звънче” – Лом – март - май – 2018г.

➤ Клуб *„Специални родители”* – РОДИТЕЛСКО КОНСУЛТИРАНЕ – ноември – 2017г. – юни 2018г.

Родителски консултативни работни срещи на тема:

”Правилният избор за моето дете”.

➤ Родителско консултиране проведе халогопедът Янита Сейкова и психологът Антон Цифудин в ДГ №12 „Звънче” – Лом, ПООУ „Константин Фотинов” – Лом и ЦСОП „Д-р Петър Берон” – Лом. Консултирането на родители на деца със специални образователни потребности е част от дейността на групата за взаимопомощ при клуб *„Специални родители”* – Лом.

Педагогическите специалисти от РЦПППО – област Монтана проведеха редица тренинги и информационни семинари с деца, учители и родители.

➤ На 19.04.2018г. в Заседателната зала на Община Лом се проведе тренинг за учители на тема: *”ИГРАТА-образователно-дидактично средство и начин за преодоляване на комуникативните нарушения”*- инициатива на Клуб „Партньори”- Ломс ръководители Даниела Алексиева, Мариана Кирилова и Наташа Боянова.

➤ През месец ноември 2017г. се проведе практически тренинг на тема: *„Пътят към приятелството или почувствай другия”* с деца от III-та ПГ и IV-та ПГ в ДГ № 12 „Звънче” – Лом. Практическото занятие се проведе от Виолета Цветанова, Антон Цифудин и Янита Сейкова.

„Ресурсна школа за деца, родители и учители”

➤ На 03.05.2018 г. във II ОУ „Христо Смирненски” - гр. Берковица децата и учениците със СОП се потопиха *„В света на приказките”*. Децата участваха в драматизации на любими приказки, бяха подредили изложба с творчески материали по темата – рисунки с приказни сюжети, любими герои, маски. В празника взеха участие родителите и учителите на децата.

През учебната 2017/2018 година се проведе общо **790** консултации с родители.

Общият брой проведени **родителски срещи** през годината е **66**, от тях в ресурсен кабинет - 41, в училище – 25.

Популяризиране дейността на Регионален център – Монтана

Отразяване на събитията от извънкласните дейности в електронни и печатни медии на областно и национално ниво:

➤ Снимки и материали от комбинирано занятие на ресурсен учител и логопед с ученици със СОП от първи клас на тема *„Зимна математика”*. бяха публикувани на сайта Приобщаващо образование и споделени, като добра практика.

➤ Във вестник Славянско слово бр.16/09.05.2018 г. е публикувана статия по повод тържествата свързани с патронния празник на I ОУ „ Св. Св. Кирил и Методий” – град Монтана. В мероприятията участие взеха и ученици със СОП.

➤ Мероприятието на *„Ресурсна школа за деца, родители и учители”* е отразено в електронните медии на територията на областта и на сайта на Регионален център – област Монтана.

VIII. УЧАСТИЕ В ПРОЕКТИ НА ОБЛАСТНО, НАЦИОНАЛНО И МЕЖДУНАРОДНО РАВНИЩЕ БРОЙ И ВИД НА ПРОЕКТИТЕ, БРОЙ И ВИД НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ ОТ РЦПППО, АНГАЖИРАНИ В ПРОЕКТИТЕ.

➤ РЦПППО – Монтана участва като патрньор в проект *„Заедно от детската градина”* на УНИЦЕФ – България.

➤ Проект *„Подкрепа за равен достъп и личностно развитие“* на МОН

Основна цел на проекта бе осигуряването на подкрепяща среда за равен достъп до образование и създаване на образователната система за осъществяването на приобщаващо обучение. Опитът на посочените учебни заведения допринася за изграждането на пилотен модел за преход от интегрирано към включващо и от включващо към приобщаващо обучение на децата и учениците със специални образователни потребности, което налага приспособяване на средата в детската градина и на училищната система към детето, а не на детето към системата.

До 31. декември 2017 година продължиха дейностите по проект *„Подкрепа за равен достъп и личностно развитие“* на МОН в партньорство с РЦПППО – област Монтана. Дейностите по проекта се реализираха в една детска градина и четири пилотни училища от областта – ДГ „Звънче” – Берковица, Трето основно училище „Д-р Петър Берон”, гр. Монтана, СУ „Иван Вазов”, гр. Вършец и СУ „Отец Паисий”, гр. Лом, VI СУ „Отец Паисий”, гр. Монтана, в което се обучават деца, изведени от институции и настанени в социални услуги - ЦНСТ. Подкрепата на учениците със СОП от пилотните училища и детска градина бе осигурена по Третата основна приоритетна ос- *«Образователна среда за активно социално приобщаване»* на *Оперативна програма «Наука и образование за интелигентен растеж 2014-2020 година»*. След приключване на проекта, учебните заведения преназначиха ресурсни учители, психолози и логопеди, които да продължат дейностите по оказване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности.

IX. СПЕЦИФИЧНИ ПРОБЛЕМИ И ЗАТРУДНЕНИЯ В РАБОТАТА НА РЦПППО.

➤ Липса на подкрепяща среда - достъпна физическа и архитектурна среда в повечето детски градини и училища с оглед осигуряване на подходяща инфраструктура за достъп на децата и учениците с двигателни увреждания до класните стаи. Изградена е достъпна архитектурна среда само в **10** общообразователни училища, **2** професионални гимназии и **4** детски градини.

➤ Недостиг на квалифицирани кадри с образователно-квалификационна степен бакалавър и магистър в областта на Специалната педагогика за работа с деца и ученици със СОП.

➤ В **15** от общообразователните училища на територията на област Монтана, в които се осъществява процеса на приобщаващото образование все още не са изградени ресурсни кабинети, поради недостиг на стаи в училищата. Това от своя страна създава неудобство на ресурсните учители

при организацията за работа. Само в три детски градини на територията на област Монтана има изградени ресурсни кабинети.

➤ Недостатъчен обхват на деца с увреждания в областта, поради липса на статистически данни / информационна банка за деца със СОП в областта-екипност между РУО, Регионален център и Регионална здравна инспекция/.

➤ Липса на достатъчна квалификация и възможности за работа на учителите от общообразователното училище в паралелка, в която има наличие на деца със СОП.

➤ Липса на цялостен анализ на успешните практики и конструиране на политики за прилагането им /ранна детска интервенция, осигуряване на индивидуални технически помощни средства/.

➤ Все още липсва ясна позиция в обществото по въпросите на приобщаващото образование.Нужна е промяна в нагласата на обществото по посока подкрепа на приобщаващото образование с оглед гарантиране образователните права на учениците със СОП за равноправната им социална интеграция.

➤ Липса на ефективно междуекипно сътрудничество на някои места;

➤ Проблеми при изготвяне на задължителната документация в частта допълнителна подкрепа / отговорността да не пада единствено и само на ресурсния учител/;

➤ Противоречиви мнения и желания на родителите относно продължаване на обучението на учениците със СОП след завършен 7 клас и 10 клас / има механизъм за насочване от РЕПЛР-чл.140 от Наредба за приобщаващо образование/;

➤ Неправилна намеса от страна на отдел “Закрила на детето” към Дирекция “Социално подпомагане” за някои случаи;

➤ Непълен състав на ЕПЛР в някои училища и детски градини;

➤ Неясна процедура по прекратяване предоставянето на допълнителна подкрепа;

➤ Необходимост от назначаване на ресурсен учител в училищата и детските градини.

Х. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ПОДКРЕПАТА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ И ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ОБЛАСТТА.

➤ Набелязване на мерки относно идентифициране на деца и ученици със СОП в областта, в частност откриване и обследване на ученици със СОП в училища, в които все още не е въведено приобщаващото образование.

➤ Утвърждаване на единна национална система за професионално ориентиране, включително и ранно професионално

ориентиране, както и специализирана методика за професионално образование и обучение за учениците със СОП.

- Навременна и точна диагностика на деца със специални образователни потребности и насърчаване индивидуалния подход при работата с деца и ученици, нуждаещи се от допълнителна подкрепа;
- Въвеждане на иновативни педагогически и психологически методи и техники за преподаване, обучение, възпитание, учене и мотивиране на учениците със СОП;
- Използване на разнообразни образователни стратегии, методи и техники за преподаване, обучение, възпитание, учене и мотивиране на учениците със СОП. Прилагане на иновативни дидактически упражнения и игри за работа с ученици със СОП. Търсене на възможности чрез проекти и програми за изграждане на сензорни помещения и внедряване на компютърни програми за работа с ученици със СОП и от аутистичния спектър;
- Прилагане на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция;
- Осигуряване на методическа подкрепа от РЕПЛР в училища и детски градини;
- Продължаване на дейностите по изграждане на достъпна архитектурна среда в учебните заведения, в които се осъществява приобщаващо образование за учениците със СОП с цел осигуряване на подходяща инфраструктура за достъп на учениците с двигателни увреждания до класните стаи;
- Осигуряване на **ресурсни стаи** и приобщаващи класни стаи, където няма изградени в общообразователните училища и детски градини.
- Коректни взаимоотношения със социалните партньори, НПО, Областна и Общинска администрация, Дирекция «Социално подпомагане», Отдел «Закрила на детето» и др.;
- Ефективно взаимодействие с родителите. Изградени са активни родителски сдружения - Клуб «Специални родители» под мотото «Ръка за ръка», «Училища за родители», Клуб «Партньори», «Ресурсна школа за деца, учители и родители».
- Координираност и екипност между всички участници в образователния процес при изготвянето на задължителната учебна документация.
- Ефективновключване на деца и ученици със специални потребности в процеса на приобщаващото образование чрез прилагане на терапевтични програми за развиване на способности и компетентности.

ДИАНА БОЖИНОВА

Директор на РЦПППО – област Монтана

